

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה' (תשפ"א)

מאמרים נבחרים משכיכות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

מקץ

זֶהַר הַמְבֹאֵר
הַפֶּתַח וְהַפְּכוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרן מלבי ברכה'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

מקץ

ידוע פרוש הבעל שם טוב ז"ל בהא דאמרו ז"ל
(גדרים ה:) אין גיהנם לעולם הבא אלא הקדוש ברוך הוא
מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מותרפאים בה ורשעים גדונין בה, כי
באשר השמש היא מלך הנבראים, כשיוציאה מנרתיקה יתנצבו
כל הנבראים בלי לבוש, אלא בעצם כמו שהם, והצדיקים שתוכם
ועצמם טוב, ואם יארע לפעמים פחיתות הוא רק בלבוש ואיננו
נוגע בעצם, על כן מותרפאין בה, והרשעים שתוכם נחר אלא
שבלבוש החיצוני יכול להיות נראה בהם מעט טוב, וכשיתערטלו
מן הלבוש יתגלו בהתתיהו, ודפח"ח. (שם משמואל שמע"צ חרע"ה)

אוצר פניני החסידות

- א אור גנוז | רצון שמים מסובך על ידי מארעות שונים ומשונים | אלו הנה רצון שמים יוצא מפרש לבריות לא היו מתרצים לקנמו
- ב קדשת ציון | לעיני קשר הנה נראה שביאת השבטים למצרים הנה עבור הרעב אולם הסבה האמתית נסבבה על ידי ההשגחה העליונה
- ב מהר"ש מפעלא | ירא שמים תולה כל דבר בהשגחה ולא במקרה | כל יסורין באים על איזה עון
- ג אמרי אמת | לעתיד יתראה כל אחד במארעות שעברו עליו בימי חייו
- ג עבודת עבודה | אף פאשר רואה האדם קשים רבים באורך ימים ושנים חזק להאמין שישועתו תבוא בהקס הדעת | בקריאת פרשה זו העת מסגלת לכל אדם להפאל
- ד דברי יואל | יוסף הצדיק נשחח מזכרון שר המשקים כדי שישועתו תהנה תלויה אף ורק בבורא יתברך
- ד ישר דברי אמת | הקדשה נצטמצמה בעת הפריאה במדה מדקת שעדן יתנה אפשר לעבד את הקב"ה בדבקות
- ה פרי צדיק | מי שאמר לעולמו ד' - העולם נברא עם כח ד'ו כדי להפיר ממנו את הבורא יתברך
- ה מנחת יהודה | בעת למוד התורה והתפלה מתבטלים מהאדם מחשבות עניני העולם הנה
- ה ישרש יעקב | הצדיק פותח מחדש את מקורות ההשפעה של האדם
- ו היכל הברכה | ראית פני הצדיק בשירים | מעשה ברבי רבי זוסיא מאניפולי זיע"א
- ו דברי יחזקאל | כשיתקרב ומו ביאת המשיח יתנו הכל במהירות
- ו מחשוף הלבן | חשבון הנפש לא להתפלות אחר הפצר המפקה את האדם לנהות אחר המאות | קנגד שבעים שנה יש שבעה היכולת כגן עדן ובגינהם
- ז תורה אור | למוד התורה בשמחה ששששים וחית גורם המתקה והמשכת חית לאין קץ
- ז תפארת צדיאל | כל הרוחני תשובה באים מהבת קול היצאת בכל יום מהר חורב אף כדי לזכות להתעוררות זו יש לשמר הפה
- ט לקוטי הלכות | יוסף הצדיק נתן עצה לאדם שאצור ויגנו בקרבו את זמני התעוררות לזמנים קשים
- ט תפארת שמואל | הכח לעבודו יתברך הוא גם כן מפתח
- י בית יעקב | ענה ושקמה מביאים הירות ונות הנפש ועל ידי כן מוסיף האדם בכל עת ממדדנה למדדנה ואינו נופל
- י שם משמואל | האדם מרגיש לפעמים שאבדה תקנתו לכן משמים מאירים בהארות גדולות בזמנים קדושים כדי ששתחיל מחדש
- יא אמרי אלימלך | מעלת לב נשפר | הדרנה המעלה היא לב נשפר מדאנה על חסרון השכינה
- יא מחשף הלבן | עקר עלית הניצוצות הוא ע"י השבטים שפרשם במלכות
- יב מחשף הלבן | עשרה הרגי מלכות הם נשמות השבטים
- יב אור גנוז | התורה הקדושה מאריכה מאד בספור יוסף עם אחיו מרב חביבות על מדת האמת והנמיות של יוסף שלא שמו פל גוש של נקמה בפגישתו עם אחיו
- יג לקוטי שיחות | עומק ענין אחדות כלל ישראל הנרמות כפי שדוקא יהודה הנה ערב על בנמין
- יד קב ונקי | שלשה זמני תשובה | 'לוא' המתמהנהו רמז שלא לדחות התשובה עד חדש אלול
- יד מחשף הלבן | תחבולות יצר הרע להטחית את האדם
- טו אהל ישקר | השבטים הרגישו בהתעוררות קדשה במספם עם יוסף ולא ידעו מה היא
- טו ברכת משה | השליח עורר את השבטים לחול ממדתם ושעליהם לרם בדיון
- טז שפע חיים | מאכלי שבת אינם מזיקים | קגלתם לרפואה פאשר מאמין בנה
- טז בית אברהם | מעשה נואח מהקפדה על האכלת מאכלי שבת לגוי

אוצרות גאוני הדורות

- יז קול יבשר | עלית הפירות הנעות מן האזור נאמרה רק לבסוף לרמו שבכל הארצות יהיה רעב
- יח צבי ישראל | השמטת פרעה בספור על עלית הפירות הנעות מן האור
- יח פרת יוסף | חלום הפירות לא הנה בו ממש פיון שלא בא מהרוחני הלב
- יט קרית ארבע - שערי רחמים | רמז יוסף בפתרונו שעתידות שנות הרעב לחור בימי יחזקאל
- יט המדת ישראל | יוסף קרא לבנו מנשה כדי שלא יפחה את בית אביו
- יט דברי מרדכי | שעבוד ישראל במצרים עבודת פרו פ"ו שנים בלבד
- יט אור תורה | רצה יוסף לדון את השבטים על שם סופם שעתידים היו להתחלל במרגלים
- כ מתוק מדבש | בכדי לבטל גורה או שיתפפר העון צריך להתענות ע"ד שעות
- כא צבי עזריו לגאון | צער השבטים שלא נעשו מדה כנגד מדה על מכירת יוסף
- כא משמרת הקדש | מאחר יוסף ידע הכל לא יכלו האחים לרמות אותו
- כב חומת אגן | התפלה השבטים הפלת מנחה קדם שזכנסו לטעודת יוסף
- כב המשיכילים יחירו | מתר לנגב עבודה ירה מאחר כדי להצילו מחטא
- כב בית לחם יהודה | למה האחים הכו את בנמין וזקא על תפסי
- כג פרוש הרלב"ג | אינו מדרך האב להקניס כל בניו לטקנת רגול
- כג פני יחזק | פנים אנהנו מפר שלא מת מהם אף אחד
- כד תפארת יהונתן | בניו של אדם חשוב ומיוחד אינם אריכים מעות להחיות את נפשם
- כד נחלת אברהם | אינו מן המצוי למצא בכני משפחה אחת כל התנאים הדרושים לבעל מרגלים
- כה מעשי צדיקים | אינו מן המצוי להארה חסידית מן הפרשה
- לג יומא דהילולא
- לה ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה
- מא זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת מקץ

פלאי ההשגחה העליונה

אור גנוז

רבי שלום משאץ זיע"א

רצון שמים מסובב על ידי מארעות שונים ומשנים | אלו היה רצון שמים יוצא מפרש לבריות לא היו מתרצים לקומו

ענין אחד צריכין אגתנו להבין, הלא בשמים הכל אמת וצדק ומשפט ואין עול חס ושלוש, ומה זה הענין שאנו רואין, אם רוצים דבר מה בשמים מן האדם או מן איזה מדינה, הולכין עמו או עם המדינה בתחבולות ההתר הנקראים ערמה, למשל אם רוצים להוציא משפחה אחת ממדינה זו למדינה אחרת, או שבת, העצה הראשונה היא ברעב ושבע - עד שמכרחין שלא בטובתם לעזוב מקום מולדתם, וכן כמה וכמה ענינים.

ולמשל גם כאן בריש הפרשה, למה היו צריכין כל אלו החלומות של פרעה והשר המשקים והאופים, הלא היה אפשר שיאמר המלאך גבריאל (שהוא שר החלום האמתי כדאיתא בזהר הקדוש ח"א קמט): לפרעה: דע שבבית הסהר יש אחד ששמו יוסף, אותו עשה למשנה לך ואם לא מות תמות, ויאמר לו כן פעם אחת ושתים ושלש עד שיכרח להאמין לו.

וכן למשל הרב הקדוש רבי פנחס מקארעץ ז"ל אמר שרב מיני הנסיעות מבני אדם המה לתכלית זיווגים לזיווג, והנוסע אינו יודע למה נסע אלא רואה שתכליתו שהוא נסע בשבילו לא אסתיעצא רק השדוף אסתיעצא מלתא.

שתי מעשיות מפלאות מפלאי תמים דעים

שאלו היו יודעים זאת מראש לא היו מתרצים לגזרת שמים

וכן ראינו עתה בעינינו מעשה נפלא: רב אחד חשוב נסע מארצנו הקדושה לאנטווערפן, ושם לקח לו בחור אחד לשמשו, ובה לכאן ענגלאנד, ונתאסר בחבור ונשא אשה פה, והרב הנ"ל חזר לארץ ישראל ותכף נפטר תנצב"ה.

וכן אצל זוגתי הרבנית עליה השלום, שהיתה חולנית איזה שנים, ואמר רופא אחד בירושלים ת"ו להביאה לארץ ישראל לרפאותה כי אויר ארץ ישראל יקה לה לרפואה, ושלחנה לשם והיתה שם איזה חדשים ונפטרה תנצב"ה.

והנה למשל אם היו אומרים להרב הנ"ל בתלום כל האמת, או לי, בודאי לא היינו רוצים לעשות, ועל ידי ערמומית מההכרח לנו לקיים גזרת שמים. ומי לנו גדול מגדול העולם שלמה המלך עליו השלום בהמעשה שאמרו חז"ל (סוכה גג) אליהרף ואחיה ספרים מסרינהו לשעירים שדרינהו ללוו ושם בשערי העיר מתו רגלוהי דבר נש וכו'. גם הוא עליו השלום קשידע האמת טבס עצות להצילם, ואנן פשוטי המון עם מה נענה אבתריה.

משה רבנו היחיד שהתרצה מיד לגזרת שמים ללא כל אמתלאות ואלו כל הבריות מצויות בתוך שקר ולכן ההכרח לסיכב אותם סחור סחור בערמה

אחד היה רבן של כל הנביאים, משה רבנו עליו השלום, נאמר לו נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך (כמדובר לא ב), ולא אחר רק תכף אמר 'החלצו מאתכם אנשים לצבא' (פסוק ג שם), עיין רש"י ז"ל שאף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא אחר.

פלאי ההשגחה העליונה

אכל למו וילהביא טרף לביתם, אכל באמת הנה הדבר מן השמים כדי שיתגלו כל הדברים שהיו צריכים להתגלות בפגישתם עם יוסף אחיהם.

וזה שרמו לנו בפסוקים הנ"ל, ויבאו בני ישראל לשבר, והנה נראה בתוך הכאים כי היה הרעב בארץ כנען וזו היא סבת ירידתם, אכל האמת הנה כי נסתבב בן מאת הבורא ותברך שמו בעבור יוסף הוא השליט על הארץ, ומה מצעדי גבר כוננו שיתגלה להם יוסף ויתגלו כל הדברים שהיו צריכים להתגלות על ידיהם:

מהר"ש מבבלזא

רבי שלום מבבלזא זיע"א

ורא שמים תולה כל דבר בהשגחה ולא במקרה
| כל יסורין באים על איזה עון

ויען ראובן אתם לאמר הלא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד וגו' וגם דמו הנה נדרש (מב כב). וקשה הלשון 'הלא', ומה חדש בזה ראובן, ועוד הלשון 'וגם' הוא מיתר, ורש"י דחק עצמו בזה.

שמעתי בזה דבר נאה בשם רבנו הקדוש מהר"ש מבבלזא, דהנה פתיב 'כי

אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא' (שמואל א' כ כ), ופרשו המפרשים מי שאומר על איזה סבה שמקרה הוא, הרי זה סימן שבלתי טהור הוא, כי אלו הנה ירא שמים, לא היה תולה שום דבר רק בהשגחה מאתו? תברך.

ואמרינו בגמרא ברכות (ה) מי שרואה יסורין באין עליו פשפש במעשיו, וכן עשו שבטי יה, בראותם פי באה עליהם הצרה הזאת, לא תלו הדבר במקרה, רק אמרו אין יסורין בלא חטא, ומסתמא חטאו באיזה ענין, ופשפשו במעשיהם ולא מצאו שום חטא רק מכירת יוסף, על בן אמרו 'אכל אשמים אנו'.

(מב כא).

והענין הוא, כי אנשים פשוטים אנו ויבמרמה ושקר רחמנא לצלן הרגלנו, ואין אנו בעונותנו הרבים אוהבים את האמת, על בן מההכרח בשמים לילך עמנו בערמה, אכל משה רבנו עליו השלום שהיה בלו אמת וכו' - על בן נאמר לו האמת בלי חכמות וערמות והכל גלוי לו עליו השלום במראה ולא בחידות, ובזכות אהפשוטותא דמשה בכל דרא ודרא כמו שאמרו תו"ל (תקו"ו תיקון סט קיד) נזכה לאמת ולביאת גואל צדק האמתי במהרה אמן בן יהי רצון:

קדשת ציון

רבי בן ציון מבאבוב זיע"א

לעיני בשר היה נראה שביאת השבטים למצרים היה עבור הרעב אולם הסבה האמתית נסבכה על ידי ההשגחה העליונה

ויבאו בני ישראל לשבר בתוך הכאים כי היה הרעב בארץ כנען, ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביד וגו' (מב ה-ו). יש כאן דיוק עצום, מה ענין לכאן כי היה הרעב, הרי כבר כתוב לעיל במקומו, כי היה הרעב בכל הארצות, גם הפסוק 'ויוסף הוא השליט' אין כאן מקומו ששבר נאמר ונשנה במקומו.

אמנם יובן על פי דברי הבעל שם טוב וצ"ל, הובאו בספרים הקדושים (מאור עינים ויקהל ד"ה קחו מאתכם) על הפסוק 'מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ' (תהלים לו כג), כי אנו רואים הרבה פעמים שפני אדם נוסעים למרחקים לרגל מסחרם או משתדלים באיזה עסק ש'דרכו יחפץ', כלומר למען חפצו ורצונו שהוא רוצה בדרך זו, ולבסוף מתגלה שנצמח מנסיעה זו או ההשתדלות, ענין חדש שלא עלה על דעתם מעולם, כי 'מה מצעדי גבר כוננו', אף על פי ש'דרכו יחפץ'.

וזה היה הענין בירידת השבטים למצרים, כי לעיני הרואים היה נראה שסבת ירידתם היא מחמת הרעב אשר חזק בארץ, והכלו לבקש

לכם רחמים' (פסוק יד שם), ואיתא (תגינה יב.) מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי, איתא במדרש (ב"ר צב ד) 'ויגשו אל האיש מלמד שהיה דוחפן בפנים והן דוחפין אותו לחוץ, כשבאו לפתח הבית נעמדו שדעו שאין להם לפחד ליד השם הכתוב במוזנה, 'פתח הבית' הוא רמו לחנכה:

עבודת עבודה

רבי מטאקס פייש מטאהט זיע"א

אף כאשר רואה האדם קשים רבים בארץ ימים ושנים חיב להאמין שישועתו תבוא בהסח הדעת | בקריאת פרשה זו העת מסגלת לכל אדם להגאל

כיון שאנו קוראין עתה ענין הזה, היאך זכה יוסף להגאל וגאלה פרטית, העת מסגלת לכל אדם שזינדה לגאלה כזו, להושע בכל ענינים פרטיים שלו, ולצאת מכל הקשיים, כל אחד בענינים הנצרכים לו, הן מה שצד לו בעניני הגוף, בכני חיי ומזוני, והן מה שצד לו בעניני הנפש, שמתרפק אל ה' ותורתו, ויושב בחושף וצלמות בגלות היצר הרע.

וכמו ישועתו של יוסף באה בהסח הדעת, כי שטים עשרה שנים ישב בבור חשוף, ולא ראה שום ניצוץ של ישועה, ופתאום כאשר הגיעה עת ישועתו, סבב הקדוש ברוך הוא את חלומו של פרעה, שעל ידי זה יצא מבית האסורים ונתעלה לגדלה.

כן הדבר בכל אדם, כי אף שסובל קשיים רבים זמן ארוך ושנים רבות, ואינו רואה שום ניצוץ של ישועה, חיב להאמין כי ישועתו תבוא בהסח הדעת, כי לא לעולם יזנח ה', וכאשר תגיע עת ישועתו, יסבב הקדוש ברוך הוא סבות שונות, אשר על ידם יצא מתוך האפלה, ויזכה לישועה ולרוחה בשעתא חדא וברגעא חדא.

ובא ראיובן וסתר דברייהם ואמר, איך יתכן שזה הצער רק בשביל חטא זה, הלא אמרתי לכם אל תחטאו בילד, ואם פן אין לי שום אשמה בדבר, ולמה מצערים אותי, אלא ודאי יש לנו עוד חטאים, וגם המו הנה נדרש, פרושו גם חטא זה מצטרף, אבל לא תדמו בנפשיכם שאין לכם חטא רק זה (קרבן העני):

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

לעתידי יתרצה כל אחד במאורעות שעברו עליו בימי חייו

כתוב ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו (מב לה), ויהי זה כמו שאומרים בשם הרבי רבי בונם ז"ל שכל אחד מישראל יש לו חבילה ממה שעובר עליו ולעתידי יערכו כל החבילות וכל אחד יפיר חבילתו וירצה בה.

ואיתא בחובת הלכות שלא יחשב אדם שאלו היה באפן אחר היה יותר טוב, כי כל דבר הוא כמו שצריך להיות, ולא יאמר אדם שאלו היו לו שלשה עינים היה רואה יותר טוב, כי זה צביונו של הקדוש ברוך הוא וכן ראוי להיות.

וכמו כן כל המאורעות שעוברים על האדם צריכים להיות כן, וזהו שכתוב ויהיה האכל לפקדון (מא לו) עד לעתיד שכל אחד יפיר חבילתו, וזהו שכתוב 'רד ירדנו בתחלה לשבר אכל' (מג כ), שהתרוצו בירידה זו כמו בדרגת מאכיל לחם לכל באי העולם (ראה ב"ר פד יז) שהיתה להם מתחלה.

כח ההגנה מהמוזנה

כתוב ויגשו אל האיש וגו' וידברו אליו פתח הבית' (מג ט), הינו שעמדו אצל המוזנה שכתוב בה שם שדי שהיה די לצרותיהם, שבזה ברכם יעקב ואל שדי יתן

שד"י - שאמר לעולמו די

על פן שלח השם יתברך ישועתו מאתו יתברך לכוך ולא באמצעות בשר ודם, כדי שלא יהיה מערב בו מכת הפועל מאומה, רק יד ה' יעשה זאת בלי שום תערובות מעשה אדם, ולכך נתוספו לו ב' שנים שישפח אותו שר המשקים והקדוש ברוך הוא יערה עליו ריח מפרום להוציאו מבית האסורים, וישיבהו על גפי מרומי קרתא ואז יהיה התשובה שלמה.

וזוה פונת המדרש רבה אשרי הגבר וגו' זה יוסף שהיה שלם במדת הבטחון, ולבצעבור זה שלם לו השם יתברך, על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי נתוספו לו ב' שנים, כדי להוציאו מבית האסורים מבלי השתדלות וכח הפועל של שר המשקים כי אם מן השמים הכריחוהו לכף:

שד"י - שאמר לעולמו די

יטר דברי אמת

רבי משולם פייבוש מזבריזא זיע"א

הקדשה נצטמצמה בעת הבריאה במדה מדיקת שעדין יהיה אפשר לעבד את הקב"ה בדבקות

ואל שדי יתן לכם רחמים (מג יד). ומדרשו מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי וכו' (רש"י).

שמעתי מפה קדוש הרב המגיד [רבי חיאל מייכל מזלאטשוב] בחג השבועות שאמר דרוש גדול, ואמר על פסוק ו'נשמת שדי תבינים' (איוב לב ה), רצה לומר שנגרא שדי - שאמר לעולמו די, רצה לומר שענין העולם היה משתלשל מרוחניות לתמריות, והכל כדי שישוב על ידי האדם הצדיק במחשבתו הטוהרה להיות תענוג גדול, כי 'שמועה טובה מארץ מרחק' (משלי כה כה), ותענוג גדול יש לאדם כשמוצא מטמון באשפה, כך יש להשם יתברך

ועל גאלה זו תקנו לברך בכל יום בתפלת שמונה עשרה, ברכת גואל ישראל, כמו שפרש רש"י הקדוש במסכת מגלה (יז: ד"ה אתחלתא) דברכה זו נתקנה על גאלה פרטית, ש'יגאלנו הקדוש ברוך הוא מן הצרות הבאות עלינו תמיד'.

ולכך מברכים גואל ישראל בלשון הנה, דקאי על מה שהקדוש ברוך הוא גואל את בני ישראל תמיד בכל יום. ואנו מברכים על זה ברכה בשם, שלש פעמים ביום, כי אנו מאמינים באמונה שלמה, כי אף בתוך הסתר הגלות, הקדוש ברוך הוא גואלנו בכל יום מצרותנו, ומתוך צרה ממציא לנו פדות וירוחה, להוציאנו מאפלה לאורה:

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

יוסף הצדיק נשכח מזכרון שר המשקים כדי שישועתו תהיה תלויה אך ורק בכורא יתברך

יהי מקץ (מא א) זה שאמר הכתוב 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' זה יוסף (כ"ר פט א). דהנה הצדיקים השלמים אשר עושים השתדלות ופעולות להצלת נפשותם, ושמם בטחונם בה' שישלח להם ישועה ועזר בכח המפעל ההוא, ה' ברחמיו עוזרם ושומע ומאזין לקול תפלתם ושועתם להושיעם על ידי המפעל, אף שלפעמים נגלה שבילתי המפעל ההוא היה טוב להם יותר לקבל תשועתם.

וזאת רק לצדיקים הבוטחים בה' שישלח שועתם על ידי השתדלות, אבל יוסף לא שם לבו אל ההשתדלות כלל, רק התפלל לה' שישלח עזרו ומקדשו, אף עשה ההשתדלות כמצוה עלינו בתורתו 'וברכתיו בכל אשר תעשה' (ראה דברים יד כט), אבל הוא היה שלם במדת הבטחון ולא נתפעל מתוצאות ההשתדלות כלל.

מנחת יהודה

רבי חיים מאיר מפּינְטְשׁוֹב זיע"א (מנוע ראדושיץ)
בעת למוד התורה והתפלה מתבטלים מהאדם
מחשבות עניני העולם הזה

שד"י שאמר לעולמו די. הינו כי הארציות
לא די לאדם, כי מי שיש לו מנה כו'
(קו"ר א לב), ו'ארץ לא שבעה' (משלי ל טז), וכן
בתהלוכות בני אדם, בפעיה שאינו עוסק בתורה
ועבודה פעם צריך לאכל ואחר כך צריך לישן
ואחר כך רוצה לשתות וחוזר חלילה. אכן
כאשר יושב על הספר נתבטלו ממנו חושים
אלו וצמצמו מחשבתו לתורת ה', וכן לתפלה,
ונתבטל ממנו גם שאר חושים ומחשבות של
עסקי עולם הזה.

זזהו שד"י שאמר לעולמו די – שמניח מעניני
עולם הזה, זהו השם שד"י שהוא כנוי
לשכינה מלכות שמים, שכאשר מדבק בתפוצו
ובמחשבתו בתורה ועבודה, בחינה זו הוא
שאמר לעולמו די – שאינו מרתיע ועולה
בעניני עולם הזה. שפרוש 'לעולמו' כפשוטו
הינו בחינת התפשטות והתלבשות הגשמיות
בר מינן:

כח הצדיקים

ישרש יעקב

רבי יעקב יהודה מנדלוין זיע"א
הצדיק פותח מחדש את מקורות ההשפעה של
האדם

ויפתח יוסף את כל אשר בהם (מא נו). להבין
הלא לא פתיח מה ומה פתח. ובאור
הענין, דואת ידוע אשר כל איש ישראל כאשר
נולד, נולד בכח הלז שיוכל לפעל תמיד עליו
בני חיי מזוני. אך כאשר רחמנא לצלן מקלקל,

תענוג שמחמירות גדול יודככו בני אדם לשוב
בכראשונה.

ורצה העולם להתפשט יותר – הינו שיהיה
חמירות יותר, כדי שיהיה להשם תתברך
תענוג יותר, ואמר השם תתברך לעולמו די –
מפני שהבין שלא יהיה באפשרי אם חס ושלום
יהיה יותר חמרי לא יהיה באפשרי לשוב עוד
האדם לדבקות, ובלעדי זה למה לו העולם,
כי העולם לא נברא אלא לצנות (ברכות ו:) –
רצה לומר לדבקות הבורא.

זזהו ונשמת שדי, רצה לומר הנשמה הבאה
מהשם תתברך שנקרא שדי על שם שאמר
לעולמו די, 'תבינים', רצה לומר דבר זה תודיע
לנו בינה שנבין שלא נברא העולם בעבור
החמירות, רק כדי לשוב לשרשו, שאם לא כן
למה אמר די, והבן זה (אות יא):

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א
'מי שאמר לעולמו די' – העולם נברא עם
כח דיו כדי להכיר ממנו את הבורא יתברך
שאמר לעולמו די, שבפעיה שברא הקדוש
ברוך הוא העולם היה מרחיב והולך
וכו' (כמו שאיתא חגיגה יב), ואומרים בשם רבנו
רבי בונם זצוק"ל שפרש 'שאמר לעולמו די'
– שמנה יספיק שיפיר הנברא מלכותו יתברך
שמו.

והוא כי תכלית מכוון הבריאה שפיר האדם
מלכותו, ומכל מה שנברא יוכל האדם
ללמד, וקמו שאיתא (עירובין ק:) אלמלי לא נתנה
תורה היינו למדין צניעות מתתול גזל ממקלה
עניות מינה וכו'. והיה העולם מרחיב והולך
שיוכלו להפיר יותר מלכותו, עד שאמר לו
הקדוש ברוך הוא שאין צריכים להתפשט יותר,
כי יש די בהבריאה שנברא עד היום להפיר
בבוד מלכותו יתברך:

כמו כן יזכירו עצמן הדורות בעת צרתן לפני צדיק הדור, ויתנצלו עצמן לפניו, ויספרו לו כל אחד ואחד את כל התלאות והרפתקאות דערו עליו, ואת כל כבודת מר לבו:

היכל הנרקה

רבי יצחק אייזיק מסומאנא זיע"א

ראית פני הצדיק בשירים | מעשה כרבי רבי זוסיא מאינפולי זיע"א

וישא משאת מאת פניו אלהם ותרג משאת בנימן ממשאת כלם המש ידות וגו' (נג לד). פעם אחת ראה הקדוש רבי זושא מאניפאלי בביתו צורת אחיו רבנו אלימלך, ואמר להמשרת מה זה שאתה נושא שם, וראו שהוא שירי מאכל של אחיו הקדוש והיה בהם צורתו, וזהו משאת מאת פניו וכו'.

בטול גמור לצדיק

ממשאת חסר ואו, אלהם חסר יוד, פי נתבטלו בבטול גמור לפני צורת הצדיק, פי אי אפשר לתלמיד לקבל מאת פני הרב אם לא בבטול גמור לגמרי:

אזי נסתם ממנו הצנור של ההשפעה הנ"ל. ועצה היעוצה לזה לסע ולדבר עם הצדיק, ובאותו דבור שמדבר עם הצדיק מכניס בו הכח שיהיה ביכלתו לפתח את הצנור הנ"ל. וזאת ידוע לנו כי יוסף הצדיק היה צדיק הדור, ואז היה השפעת המזוני נסתם רחמנא לצלן, והיו מכרחים לסע ולדבר עם צדיק הדור שייכניס בתוכם, למען פתוח להם שפע המזוני. וזהו פרוש הפתוח יוסף את אשר בהם – הינו הכח שיש בהם. והבן:

למוד לדורות לבוא לצדיק בעת צרה ולספר לפניו התלאות והמצוקות

ויבאו אל יעקב אביהם וכו' ויגידו לו את כל הקרת אתם לאמר (מב כט). וסיים הפתוח והוסיף מלת 'לאמר' אשר לכאורה מיותר. אולם הוא כמו דדרשינן בעלמא (ב"ר ע א) לאמר – לדורות, לאמר לדורות כדי שיהיו נודרין בעת צרתן, לאמר לדורות שיהיו מתפללין בעת צרתן.

אף כאן לאמר לדורות, דכמו שעשו השבטים שהגידו וספרו לפני אביהם את כל התלאה אשר מצאתם בדרך, וכל מה דערו עליהון,

פרשת מקץ

הרי דמרי הפסוק בקץ הגאלה, לכן יש לפרש ויהי מקץ – דכאשר יהיה זמן קץ הגאלה במהרה בימינו אמן, שנתים – מה שצריך לתקן במשך שנים, ימים – תקן בימים. ופרעה – מה שנתקלקל בעונותינו הרבים, מלשון הפתוח 'פרעהו אל תעבר בו' (משלי ד טו). חלם – מלשון עתים חלים (ר"ה כח), פרש רש"י ו"ל (פסחים עח: ד"ה חלים) בריא, כלומר תקן אז:

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר (מא א)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאווה זיע"א

כשיתקרב זמן ביאת המשיח תקון הכל במהירות

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם. במדרש רבה (ב"ר פט א), ויהי מקץ, קץ שם לחשך (איוב כח א), זמן נתן לעולם פמה שנים יעשה באפלה וכו', שכל זמן שיצר הרע בעולם, אפל וצלמות בעולם, נעקר יצר הרע מן העולם. אין אפל וצלמות בעולם. עד כאן.

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

חשכון הנפש לא להתפתות אחר היצר המפתה
את האדם לנהות אחר התאוות | כנגד שבועים
שנה יש שבועה היכולת כגן עדן וכגינהם

ידוע 'מי שנותניו בהם שבועים שנה' (תהלים
צ"ז), והאדם בעונותינו הרבים פיון שפא
לזה העולם, עיניו פקח בהבלי העולם, ושכח
העולם שממנו פא ולשם חוזר. והנה השבועים
שנה של ימי האדם הם מכוונים כנגד שבע
ספירות הבנין, וכנגדם שבעה היכולות דבגין
עדן אם זכה, ואם נתחייב כנגדם שבעה מדורין
דגיהנם. וידוע דהאדם בזה העולם כמו בחלום,
וכמו עובר בנהר שוטף. וידוע גם פן, דרב
בני אדם אינם מתעוררים לשוב כי אם אחר
עשרים שנה, ויש אחר שלשים שנה, ויש אחר
ארבעים, וכן על זה הדרך מדרגות מדרגות
יש.

כשמתעורר לשוב רואה שחיו עברו כחלום

וזהו ויהי מקץ שנתיים ימים, כל אחת כלולה
מעשר, היא עשרים שנה. עוד, מקץ
שנתיים גימטריא עם הכוללים זה עשרים שנים,
לרמוז דלאחר עשרים שנים מתעורר האדם.

וזהו ופרעה חלם, האדם ראוי לקרא בשם
פרעה, אם צדיק הוא, ראוי לקרא פרעה
כשמבטל עצת יצר הרע מפני עצת יצר הטוב,
ואם רשע הוא, פרעה הוא שמבטל עצת יצר
הטוב מפני עצת יצר הרע.

וזהו ופרעה חלם, דהינו, אחר עשרים שנה
שנתעורר זה האדם, ראה עצמו והנה
הוא כמו בחלום, שהרי עברו זה עשרים שנה
ולא עשה בהם שום תועלת.

סכנת האדם בעולם אם ילך אחר יצרו

ועוד רואה עצמו בזה העולם והנה עמד על
היאר, שהוא העולם הזה דומה לנהר
שוטף, וכל העומד בנהר שוטף לשטיפה הוא
מזמן, שבכל עת מוכן לשטיפה. באמת רואה,

כי אם זכה האדם יזכה באותו עולם לשבעה
היכולות דבגין עדן, כנגד שבועים שנה ששטרח
לסגל מצות ומעשים טובים, וזהו 'שבע פרות
בריאות בשר ויפת תאר' (פסוק יח), הם כנגד
שבועים שנה, אם היו במצות ומעשים טובים
הרי כלם מסטרא דקדושה, וכלם בריאות וטובות
ויפות תאר.

ראה האדם בעין השכל, שאם לא יהיה גבור
וכובש את יצרו לעשות רצון קונו,
בהכרח ששבע מדות שהם מצד סטרא אחרא
'רעות מראה ודקות בשר' (פסוק ג), אתרא
דחשוכא ומותא, יבלעו הטובות שהם מסטרא
דקדושה, ומזה נמשך שילף לשבעה מדורין
דגיהנם, ושם מקומו, ושם היא מיתת הרעב
ועירם וחסר כל. ומפני תאות זה העולם
שקרוכה הנאתם, ועוד, 'לפתח חטאת רבץ'
(לעיל ד ט), שיצר הרע קודם לו ומתחזק בו,
לפיקך נפתה האדם חפך אחר תאות העולם,
ודומה כאדם שהוא בחלום ומטרף ומבלבל,
כך הוא פוסח על שתי הסעפים, אם לעשות
רצון יוצרו או יצרו. לפיקך באה התורה לרמוז
ולהורות מה נמשך מזה באותו עולם בימיו
ושנותיו, אם עשה בהם רע או טוב:

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

למוד התורה בשמחה שעשועים וחיית גורם
המתקה והמשכת חיות לאין קץ

כתוב 'זמירות היו לי חקיך בבית מגורי'
(תהלים קיט נד). שהיה דוד שש ושמת
בהם עד שהיו לו כמו זמירות ותענוגים, אלא
שנענש על שקראם זמירות. ולא על שלמד
בענין זה, אלא על ששבחם בזו המעלה לחוד
שהוא מקור וחיית כל העולמות.

שבאמת הוא גבוה למעלה מעלה מבחינת
קיום וחיית כל העולמות, וכמו

גשמיות ומשכחות לגמרי את מדות הטובות
אחכה ויראה כו' שבשעת התפלה.

מה שאין פן בבחינת הטעמים, שהם בחינת
שירה וזמרה הנ"ל, על זה אמרו (ע"א א)
כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך
עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה
שירה עמי (תהלים מב ט), שחוט של חסד ואחכה
עליונה באה עליו מלמעלה, אחכה חדשה יותר
מכדי טבעו של נפש אלקות לדבקה בו ותברך
בחינת אחכה בתענוגים.

ומשם נמשך אור והמשכה לבחינת נקדה
ברישי אתון שהיא אור הוא עומד על
החולם וממשיך עליו הארה רבה ועצומה שלא
יהיו פרות הרעות כלל כי אין רע יורד מלמעלה
כו' (לב א):

ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתך
אתו (מא טו)

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א

כל הרהורי תשובה באים מהבנת קול היוצאת
בכל יום מהר חורב אך כרי לזכות להתעוררות
זו יש לשמר הפה

איתא בגמרא דברכות (נה:) כל החלומות
הולכין אחר הפה. חלום הוא מלשון
חזק ותקף פידע, והינו התחזקות של האדם
בעבודת הבורא ותברך בכל יום בהרהור תשובה
כמאמרם ו"ל (אבות פ"ו מ"ב) בכל יום גיוס בת
קול יוצאת וכו', אף שאין שום אדם שומע,
מכל מקום מכת הפרוז בא התעוררות לאדם,
על דרך אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי
(מגילה ג).

רק שאדם צריך להתנהג את עצמו בדרך
הישר שיועיל לו התחזקות, כמו שנותנים
רפואה לאדם אסור לו לאכל מה שמזיק לו

שפתוב ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים
יום יום' (משלי ח ל) ופרש במדרש (כ"ד פ"א)
אמן מפלא שהוא מבחינת פלא העליון בחינת
נפלאותיך ומחשבותיך. וזהו יום יום, נגד ב'
בחינת שהם נפלאותיך ומחשבותיך.

וזוהו 'ואהיה שעשועים' שהיא שעשועים של
הקדוש ברוך הוא כפיכול בכבודו
ובעצמו. ולמשל כמו שאדם משתעשע בחכמתו
כשאומר דבר חכמה, פן ויותר מכן לאין קץ
ותכלית באלף אלפים הבדלות הקדוש ברוך
הוא משתעשע בחכמתו העליונה שאינה יכולה
להתלבש תוך עלמין כלל.

והנה על ידי בחינת שמחה ותענוג הנה
בתורת ה' יסיר כל מונע מביית ומבחוץ
ואין רע יורד מלמעלה כלל. מה שאין פן
כשאין לו בחינת השעשועים הנ"ל, עליו נאמר
יהי מקץ שנתים ימים. פרוש, שבחינת שנתים
ימים שהם בחינת יום יום, בחינת השעשועים
הנ"ל, הם אצלו בקץ ותכלית. כלומר שאין
לו בחינה הנ"ל בעסק התורה.

ואז ופרעה חלם פרוש אף על פי שיש לו
בחינת פרעה, שהוא בחינת התגלות
אלקות על ידי התפלה, אף על פי כן אינו
בבחינת טעמים שהם בחינת הנגון ושעשועים
הנ"ל כי אם בבחינת נקדה ברישי אתון, כי
הנפש מלאה אותיות, ואור ה' שמאיר בה הוא
בחינת נקדה קטנה בראשו לבד שמתנוצץ
בשכלו הארת והמשכת אלקות, אבל אינה
מלבשת בתוכו כי אם בבחינת מקיף עליו.

והנה עמד על היאר. שממנו גם כן נמשך
בחינת המשכה לשבע פרות הטובות
שהם ז' מדות אחכה ויראה וכו' הטבעיים
שהיה אחר התפלה מחמת זה בסור מרע
ועשה טוב.

אך אחר זה הנה שבע פרות אחרות כו'.
ותאכלנה כו' ולא נודע כו'. שבדרך זמן
רב אחר התפלה יוכל להתעורר מדות ותאוות

וְכָל הַרְשִׁימוֹת שֶׁל הַתְּשׁוּבוֹת הָרָאוּנוֹת שֶׁיִּגְנוּזוּ בְּפָנִימִיּוֹת מִחוּץ לָהֶן לֹא לְפָקֶדוֹן לְהַחֲיוֹת אֶת נַפְשׁוֹ בִּימֵי רַע שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁבַע שָׁנֵי הַרְעָב. בְּבְחִינַת וְהָיָה הָאֵכֶל לְפָקֶדוֹן לְאָרֶץ לְשִׁבַע שָׁנֵי הַרְעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה אַחֲרָי כֵּן וְלֹא תִכְרַת הָאָרֶץ בְּרַעֲב כַּנִּל (בְּרַכַּת הַפִּירֹת ה"ד אֹת יב) :

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹקִים אוֹתְךָ אֵת כָּל זֹאת אֵין נִבּוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ (אֵין נִבּוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ - לְכַקֵּשׁ אִישׁ נִבּוֹן וְחָכֵם שְׂאִמְרַת לֹא נִמְצָא כְּמוֹךָ, רש"י) (מא לט)

תַּפְאֶרֶת שְׂמוּאֵל

רַבִּי שְׂמוּאֵל צְבִי מְאֻלְכַסְנָדָר זִיע"א הִכָּח לְעוֹבְדוֹ יִתְבַּרַךְ הוּא גַם כֵּן מִכְחוֹ לְבָאָר דְּבָרֵי רַש"י ו'ל, הֲלֹא לְכֹאֲרָה מֵאֵי חֲדָשׁ רַש"י בְּזָה, הֲלֹא הַכֹּל מִבְּאֵר בְּהַפְסוּק. אוֹלֵי עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב הַמַּגִּיד הַקְּדוֹשׁ מְקַאזְנִין עַל דְּבָרֵי חַז"ל (אֲבוֹת פ"א מ"ד) אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי, פְּרוּשׁ אִם אֵין אֲנִי הֵינּוּ הַבּוֹרֵא יִתְבַּרַךְ לִי, כְּלוֹמֵר שֶׁגַם זֶה שֶׁאֲנִי עוֹבְדוֹ גַם זֶה הֵיָא מִכְחוֹ יִתְבַּרַךְ הַמְשַׁפֵּיעַ לִי וְנוֹתֵן בִּי כַח וְשֶׁקֶל לְעַבְדוֹ אוֹתוֹ, מִי לִי, כִּי זֶה הֵיָא עֶקֶר הָעֲבוּדָה לִידַע כִּי הַכֹּל הֵיָא כְחוֹ יִתְבַּרַךְ, עַל דְּרַךְ (דְּבָרֵי הַיָּמִים א' כט יד) כִּי מִמָּךְ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ.

וְכִמּוֹ שֶׁפִּרְשׁ הַמַּגִּיד הַקְּדוֹשׁ (עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל פְּרַשַׁת לך) 'לך ה' הַמְּמַלְכָה' (ד"ה א' כט יא) וְלֹא כְּתַב הַמְּלוּכָה, דּוּד הַמְּלָךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם אָמַר: 'לך ה', שֶׁהַכֹּל הֵיָא שֶׁלְךָ, אֶפְלוּ מַה שֶּׁמְמַלְכִין אוֹתְךָ הֵיָא מִכַּח שֶׁלְךָ, כִּי הוּא הַנוֹתֵן לָךְ כַח לְעֲשׂוֹת חֵיל.

בְּאוּר הַפְּסוּק וּדְבָרֵי רַש"י עַל דְּרַךְ זֶה

וְזֶה שֶׁאָמַר יוֹסֵף הַצַּדִּיק לְפָרַעֲה 'לֹא מֵר בְּלַעֲדֵי אֱלֹקִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעֲה', וּכְפָרוֹשׁ רַש"י ו'ל אֵין הַחֲקִמָה מִשְׁלֵי אֵלָא אֱלֹקִים יַעֲנֶה, יִתֵּן עֲגִיבָה בְּפִי לְשְׁלוֹם פְּרַעֲה, כִּי יוֹסֵף

יָאֵם יֹאכַל לֹא יוֹעִיל לוֹ כִּפּוּאָה, וְעַקֵּר שְׂמִירַת הָאָדָם הוּא בְּמוּצָא שְׂפָתָיו, בְּלֵם שְׂפָתֶיךָ מִדְּבַר דְּבָרֵי הַמוֹתֵר. וְזֶה 'כָּל הַחֲלוּמוֹת' - כָּל הַתְּחִזְקוֹת, 'הוֹלְכִין אַחַר הַפֶּה' - אִם שׁוֹמֵר לָפָה:

וְהָיָה הָאֵכֶל לְפָקֶדוֹן וְגו' וְלֹא תִכְרַת הָאָרֶץ בְּרַעֲב (מא לו)

לְקוּטֵי הַלְכוֹת

רַבִּי נִתָּן מִבְּרַסְלָב זִיע"א

יוֹסֵף הַצַּדִּיק נוֹתֵן עֲצָה לְאַרְסֵם שִׂיאַצוֹר וַיִּגְנוּזוּ בְּקַרְבּוֹ אֶת זְמַנֵּי הַהַתְּעוֹרְרוֹת לְזַמְנֵים קָשִׁים

זֶה בְּחִינַת יוֹסֵף וְכו', שְׁנוֹתָן עֲצָה שֶׁתִּתְקַיֵּם הַשְּׂבִיעָה וְהַטּוֹב שֶׁל שְׁבַע שָׁנֵי הַשְּׂבַע וְלֹא תִכְרַת הָאָרֶץ בְּרַעֲב וְכו', וְעֲצָתוֹ הוּא שֶׁיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל אֵכֶל שְׁבַע שָׁנֵים הַטּוֹבוֹת הָאֵלֶּה וְהָיָה הָאֵכֶל לְפָקֶדוֹן וְכו', הֵינּוּ שֶׁתִּכְרַךְ כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר עַל הָאָדָם אֵינָה טוֹב וְכו', אֲזַי תִּכְרַךְ יַעֲשֶׂה אֵינָה עֲבָדָא דְקַבְּשָׁה עַל יְדֵי הַשְּׂתוֹקְקוֹתוֹ, לְהַתְּפַלֵּל אִו לְלַמֵּד אוֹ יַעֲשֶׂה אֵינָה מְצוּהָ.

וַיַּעֲשֶׂה לְעַצְמוֹ אוֹצְרוֹת כְּמַחוֹ לְהַטְמִין שֵׁם אֶת כָּל הַטּוֹב שֶׁל שְׁבַע שָׁנֵים הַטּוֹבוֹת, כִּי הָאָדָם יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה וַיֵּשׁ כַּח בְּיָדוֹ כְּשֶׁבֵא עָלָיו אֵינָה תְשׁוּבָה טוֹבָה, לְהַטְמִין וּלְקַשֵּׁר אוֹתָהּ בְּפָנִימִיּוֹת מִחוּץ וּלְקַח בְּמַחְשַׁבְתּוֹ זֹאת הַתְּשׁוּבָה לְזַכָּרָה הֵיָטֵב שְׁלֵא יִשְׁכַּחָהּ.

כִּי מֵאַחַר שֶׁיוֹסֵף הַצַּדִּיק מוֹדִיעַ לוֹ מִקְדָּם שֶׁאַחַר כֵּן יְבוֹאוּ עָלָיו יְמֵי רַע חַס וְשְׁלוֹם, וַיִּרְצוּ לְהַשְׁכִּיחַ מִמֶּנּוּ כָּל הַטּוֹב הַהוּא, עַל יְדֵי זֶה הַמְשַׁפֵּיל בֵּינָם מַעֲצָמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִגְנוּז הֵיָטֵב אֶת כָּל הַטּוֹב שֶׁל בְּחִינַת שְׁבַע שָׁנֵי הַשְּׂבַע, דִּהְיִנוּ שֶׁיִּקְשֶׁר הַחֶשֶׁק דְּקַבְּשָׁה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וַיִּקַּח בְּדַעְתּוֹ זֶה הָעֲגִין בְּעַצְמוֹ. שֶׁאֶפְלוּ כְּשִׂיטְמַטְס לְבוֹ עַל יְדֵי הַתְּעוֹרְרוֹת הָרַע שֶׁבַחֻבְלִים, אִף עַל פִּי כֵן יִתְחַזַּק בְּעֲבוּדַת ה' עַל יְדֵי שֶׁיִּזְכֹּר אֶת עַצְמוֹ בְּהַתְּשׁוּבָה הָרָאוּנוֹת כַּנִּל.

המעלות היתה בתכלית השפלות וענוה, ואפלו כשהיה בשפל המדרגה היתה בשמחה, כי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה (שבת ל:).

והנה העובד ה' תמיד בשמחה בלי הפסק, על ידי זה הולך ממדרגה למדרגה, ואם חס ושלום נפסק יום אחד מבחינת שמחה, אז מכרח אחר כך להתחיל מתוך ולספור ולבא ממדרגה למדרגה, אמנם מי שזוכה לבחינת ענוה ושפלות אף על פי שנפסק לפעמים אינו צריך לספור ולהתחיל מחדש.

וזהו ויצבר יוסף בר הוא בהירות הנפש, כחול הים הרבה מאד הוא בחינת שפלות,

על דרך מאד מאד הוי שפל רוח (אבות פ"ד מ"ד). עד כי חדל לספור שמעולם לא היה צריך לספור מחדש, כי אין מספר כי המרגיל עצמו במדה זו לבחינת שפלות אין לו שום מספר:

ויפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים
(מא נז)

שם משמאל

רבי שמאל מסוקסטוב זיע"א

האדם מרגיש לפעמים שאבדה תקותו לכן משמים מאירים בהארות גדולות בזמנים קדושים כדי שיתחיל מחדש

יש להבין למה פתח את כל האוצרות שהיה בהם די לשבע שנים. אולי לסלק הרעב של מהומה. ולעצמת רעב של מהומה זה נמצא נמי בכל אדם בעבודת ה', שלפעמים נדמה לאיש שאבדה תקותו, והוא מעין רעב של מהומה, ובשביל זה פותחין מן השמים בזמנים מקדשים הארות גדולות אשר לפעמים ידמה לאיש שרוח אחרת עמו, והוא רק לסלק היאוש הנורא למען יתחיל מחדש ברב חזק ואמץ, כי לא אבדה תקותו ועדין בידו להיות מהשרידים אשר ה' קורא, והמשפיל יודע שאם לא יתחיל בעבודה מחדש, כל ההארה תעלה בתהו, ואף

הצדיק ידע בטיב ידיעה אמתית פי מצדו איננו יודע מה, רק הכל הוא בכת וחיות ושכל השם יתברך.

ועל זה הגיד לו פרעה אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוד, רצה לומר איש נבון וחכם שידע ויבין ויאמר שאין החכמה משלי מכחי ומשכלי רק הכל בכת וחיות ושכל אלקי.

וזה שפרוש רש"י ו"ל לבקש איש נבון וחכם שאמרת, שיאמר כל זאת, אלקים יתן ענינה בפני, לא נמצא כמוד, כי רק אתה ידעת כל זאת, ובידיעה זו הוא מקום מצות שויתי ה' לנגדי תמיד, ואי אפשר לשכח אפלו רגע אחת מהשם יתברך, וכמו שאמר בקדשו אבי אדוני מורי ורבי וצללה"ה זי"ע על דברי חז"ל (ר"ה טו). כל זמן שמתפללין כלפי מעלה, והדברים עתיקין:

ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספור כי אין מספר
(מא מט)

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א

ענוה ושמחה מביאים בהירות וזכות הנפש ועל ידי כן מוסיף האדם בכל עת ממדרגה למדרגה ואינו נופל

שמעתי ממורי הקדוש מפרשיסחא זלה"ה: בר הוא בהירות וזכות הנפש ויכמו 'בר לבב' (תהלים כד ה) או 'פריא אולם' ענינו חזק נפש השכלית שנובר מהחמר, וכמו בר הוא התבואה הנובר מהמוץ והתבן, ולזכות למדה זו הוא אף על ידי ענוה ושפלות ושמחה. **וזה** שנאמר ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי' (לט ב), וראה בין אם היה ברום המעלות - בחינת 'איש מצליח', ובין אם היה בתכלית השפלות - 'בבית אדניו המצרי', תמיד היה במדרגה אחת ויהי ה' את יוסף. כי גם כשעמד ברום

הוא על צרת השכינה כפיכול, הוא גורם להמשיך שפעת ברכה ממקור הברכה מאוצר מתנת חנם בחינת מחשבה עלאה, כי כמו שהוא אינו חושש לעצמו כלל רק כל מחשבתו הוא להשם ותברך לך, בן נתעורר לעמתו ראשית מחשבה הקדומה אשר ישאל עלו במחשבה תחלה, להיות נבראו כל העולמות בשביל ישראל, ועל ידי זה נמשך שפעת ברכה מבחינת מחשבה עלאה בחינת אוצר מלא חיים.

והנה כאשר מתבונן האדם בזה, בחסדי ה' העודפת עליו להמשיך הברכה ממקור הברכה, בודאי צריך להתמלא בבושה וכלמה ולבוא ליראה מתוך האהבה להשם ותברך.

באור הפסוק על דרך הנ"ל

וזהו וירא יעקב, יעקב הוא יראה וענוה, והינו שצריך אדם לבוא ליראה וענוה ממה שיתבונן כי יש שבר במצרים, כי מבאר בזהר כי עלמא דאתי נקרא יש, והיא בחינת אוצר מתנת חנם, 'שבר' הוא ענין תקנה, מלשון 'שברו על ה' אלהיו' (תהלים קמו ה), 'מצרים' הוא מצר ים, הוא בחינת מלכות, והינו על ידי שיתבונן כי יש לאדם תקנה טובה להמשיך ברכה מבחינת יש, הוא אוצר מלא חיים, על ידי שמצר בצרת ים, בצער בחינת מלכותו ותברך, ועל ידי זה יגיע ליראה וענוה, והבן:

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות (מב א-ב)

מחסף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

עקר עליות הניצוצות הוא ע"י השכטים ששרשם במלכות

אפשר לרמוז על פי מה שכתוב בזהר הקדוש (ח"ב קפ"ט): ובדברי רבנו זכרוננו לברכה

הבלתי משפילים מתמרמרים על נפשם שמאומה לא נשאר בידם, ולא מחקמה ישאלו על זאת (שנת תרע"ד):

וירא יעקב כי יש שבר במצרים (מב א)

אמרי אלימלך

רבי אלימלך מגרודז'סק זיע"א

מעלת לב נשבר | הדרגה המעלה היא לב נשבר מדאגה על חסרון השכינה

הנה כל האדם צריך להיות לו רוח נשברה ולב נשבר ונדפך, והנה יש כמה דרגות בזה, ובודאי בראשונה צריך האדם להתבונן מה יהיה תכליתו וסופו ובמה מבלה זמיו, כי למה נברא, כי הבורא ברוך הוא רב חסד ובעל הרחמים - ודאי לא ברא את האדם להיות חי על פני האדמה ברב פעס ומכאובים, ולחיות חיי צער ולסבל יסורי מות וצער ועגש, כאשר עינינו רואות עתה, אף כי חטאתינו הטו כל אלה המוצאות אותנו, ובעונותינו שרבו יצאו מה שיצאו כל היסורין והעגשין האלה.

וכאשר יתבונן האדם בזה ודאי ידאג ויאנח בשברון לב רוח נכאה. אמנם ודאי כי זה הוא מדרגה פחותה, אף עקר הוא להאדם להיות לו רוח נשברה ממה שיתבונן בצער השם ותברך כפיכול, כי בכל צרתם לו צר' (ישעיה טג ט), ולהיות מצר בצרת השכינה בחינת מלכות שמים כפיכול, אשר הוא כפלי כפלים בלי שעור יותר ויותר מצער האדם, ולא יחוש על צערו נגד צער השם ותברך, כי אדם חטא ומקרה לסבל צער העון, והשם ותברך סובל הצער בהם.

מי שלבו נשבר מחמת דאגה על צער השכינה מעורר השפעות טובות

והנה מי שזוכה לבוא לזו המדרגה שאינו חושש על עצמו כלום, אף צערו ויגונו

וירדו אחי יוסף עשרה לשכר בר ממצרים (מב א)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביהצירא זיע"א

עשרה הדגים מלכות הם נשמות השבטים

וירדו אחי יוסף עשרה לשכר בר ממצרים. אפֿשֿר לִרְמוֹז בְּמֵה שְׁאָמַר רַבְּנֵי הָאָרֶ"י

ו"ל (שער הפסוקים פרשת ויצא), דַּעֲשֶׂרָה הֶרֹוּגֵי מַלְכוּת הֵם נִשְׁמוֹת עֲשֶׂרָה שְׁבֻטִים שְׁמָכְרוּ אֶת יוֹסֵף, וְכַתֵּב שְׁמִימַת עֲשֶׂרָה הֶרֹוּגֵי מַלְכוּת עֲשֶׂתָה פְּעֻלָּה גְדוֹלָה בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן אֲשֶׁר כְּמוֹהוּ לֹא נִהְיָתָה וְכְמוֹהוּ לֹא תוֹסִיף, שְׁעַל דְּיֵי מִיתַתָּם הֵעֲלוּ נִיצוּצוֹת הַקִּדְוָשָׁה מִתּוֹךְ הַקְּלָפוֹת מְעוֹלָם הַעֲשִׂיָּה.

והכל רמזו בתורתנו הקדושה, דהנה המקרא הנה תבנת עשרה יתרה, ועוד, תבנת ממצרים יתרה, אלא לרמז בא, דמצרימה גימטריא עשירה. וזהו הפנה וירדו אחי יוסף, הם נשמות השבטים, ירדו בעשרה, הם עשרה הרוגי מלכות, דהינו נשמותיהם ירדו בעשרה הרוגי מלכות, כדי לשכר בר ממצרים, דהינו להעלות ברוחי וניצוצי הקדשה ממצרים, היא עולם העשירה פאמור:

ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא (מב יח)

אור גנוז

רבי שלום משאץ זיע"א

התורה הקדושה מאריכה מאד בספור יוסף עם אחיו מרב חביבות על מדת האמת והנקיטת של יוסף שלא שתף כלל רגש של נקמה בפנישתו עם אחיו

ידוע למבינים, שמשוואות הבאים ביחד עם הנאת הגוף, הם מהעבודות הגדולות שבמקדש - שלא לכבוד עצמו ידרש רק שיהיה בלתי לה' לבדו, כי זה אפֿשֿר רק לצדיק גדול שזכה לכבש כל תאוות הגופניות וכל תאוות

(שער המצוות פרשת ראה), דְּכֹל הַנִּיצוּצוֹת נִתְקַבְּצוּ בְּמִצְרַיִם, וּמִטַּעַם זֶה לֹא נִהְיָתָה הַגְּלוּת כִּי אִם בְּמִצְרַיִם כְּדֵי לְלַקֵּט הַנִּיצוּצוֹת אֲשֶׁר שָׁם, וְלֹא יֵצְאוּ מִשָּׁם עַד שְׁלֻקְטוּ [הַנִּיצוּצוֹת] אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (שמות יב לו) 'וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם', שְׁנִצְלוּ וְרוֹקְנוּ אוֹתָהּ מִכָּל הַנִּיצוּצוֹת.

ידוע דְּכֹל הַנִּיצוּצוֹת הֵם מִשְׁכָּרֵי הַמַּלְכִּים שְׁנִשְׁבְּרוּ וּמָתוּ, וַיְדוּעַ גַּם כֵּן שְׁעַקֵּר עֲלִית הַנִּיצוּצוֹת הֵם בְּנוֹקְבָא שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וַיְדוּעַ גַּם כֵּן דְּכֹל הַשְּׁבֻטִים שְׁרָשָׁם וְאַחִיזַתָּם הוּא בְּמַלְכוּת, וַיַּעֲקֹב אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם רָאָה וְהָבִין בְּרוּחַ הַקִּדְוָשׁ שֶׁהַנִּיצוּצוֹת הֵם שְׁקוּעִים בְּמִצְרַיִם, וְצָרִיכִים הוּא וּבְנָיו לְרַדַּת שְׁמָה כְּדֵי לְלַקֵּט אוֹתָם, וּבִפְרָט בְּנָיו שֶׁהֵם מַסְטֵרָא דְנוֹקְבָא וְהַנִּיצוּצוֹת עֲקָרָם לְתַקְוָה, צָרִיכִים לְהַשְׁתַּעֲבֵד שָׁם וּלְקַבֵּל צַעַר בְּשִׁבִיל תַּקְוָה.

יעקב ראה ברוח קדשו הניצוצות שבמצרים

וזוהו שאמר וירא יעקב ברוח הקדש כי יש שכר במצרים, הם הניצוצות שהם משכרי המלכים שונשברו, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, תתראו אותיות תתארו, לשון תאר, כלומר למי אתם מתארים והיכן שרשיכם ואחיוזתכם, הוא במלכות, והיא צריכה תקון שהוא לקיטת הניצוצות, ודבר זה לא שיף כי אם על ידכם, ואני הבנתי כי יש שכר במצרים, שהם הניצוצות שהם משכרי המלכים, ואתם בני המלכות צריכים להשתעבד שם בצער גדול כדי ללקט הניצוצות.

וזוהו רדו שמה, לשון רדוי, שירדו בכם מצרים בפרך, ועל ידי זה ושברו לנו משם, שתלקטו השבטים משם שהם הניצוצות, ואז ונחיה ולא נמות, שיתבטל אילנא דמותא וישלם אילנא דחיי, דזהו עקר ביותנו לעולם, לשמר את דרך עץ החיים:

ויאמר יהודה גוי אנכי אערבנו (מג ח-ט)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

עומק ענין אחדות כלל ישראל הנרמזת בכך שדוקא יהודה היה ערב על בנימין

יש לומר אחד מהטעמים שדוקא יהודה היה ערב על בנימין: ערבותו של יהודה, שנתקשר בקשר חזק להיות כו' בשני עולמות' (רש"י), היא ערבות עמקה ביותר, הבאה מצד זה שכל ישראל הם עצם אחד ממשי, כנקדה אחת.

ולכן היתה ערבות זו אצל יהודה דוקא, כי עקר ענינו של יהודה הוא – מלכות [ש'יהודה היה מלך שבשבטים, וכן נתברר] לא יסור שבט מיהודה גוי' עד כי יבא שילה' (בראשית מט ט'), שממנו באה מלכות בית דוד שהיא 'עקר המלכות' שבישראל] – ומצד ענין המלכות מתגלה אמתית האחדות של ישראל, שהם נקדה אחת שלמעלה מהתחלקות.

וכמבאר במקום אחר, שהמלך לא זו בלבד שהוא כולל את כל העם (שהוא מלך עליהם), אלא שעל ידו נעשים כל העם למציאות אחת (ולהעיר מלשון הרשב"א – המלך כצבור שהצבור וכל ישראל תלויין בו), ומצד זה אין התחלקות בעם ישראל, וכל מציאותם היא רק מציאות המלך.

על פי כל הנ"ל מובן גם הטעם שהקשר בין דין ערבות במזון להא שכל ישראל ערבין זה בזה נסמך אקרא דערבות יהודה על בנימין [ראה לקוטי שיחות חלק ל עמוד 217]:

הכח להמשיך ענין האחדות (שמצד הנשמה) גם בעניניו הגשמיים ודברי הרשות של האדם, בא מהרגשת עמק אמתית הענין דאחדות ישראל, שכל ישראל הם חד ממשי,

העולם הזה בעיניו כלא חשיבי בקדשתו ועבודתו הגדולה מכמה שנים.

ומכל שכן כשפא לידו ענין של נקמה לשונאו ובנפל לידו – לא יעשה לו מאומה לנקם נקם, רק יסבב להם צרות לא לכבוד עצמו כלל וכלל, רק פנתו לשמים שיהיה כפרה לשונאו – זה מדרגה גדולה מאד והוא שיף רק ליוסף הצדיק.

ועל פן הקדים יוסף ואמר את האלקים אני ירא. וכן היה מדרגת אליעזר עבד אברהם, שבת היתה לו ורצה להשיאה ליצחק כמו שאמרו חז"ל (ב"ר נט ט), וזרק את נפשו ותאנתו לגמרי, והלך בשליחות אדונו באמת ובתמים, וזכה על ידי זה לצאת מכלל ארור לכלל ברוך ולפגס חי לגן עדן.

וזה הטעם שהאריכה התורה הקדושה כל כך בספור של אליעזר עבד אברהם ובספור יוסף עם אחיו, כי התורה הקדושה נבראה קדם העולם, והיא מלאה קדושה מאורות עליונים ועולמות עליונים ומשרתיו ותברך, והכרחי להתלבש בלבושים גשמיים של זה העולם כדי שנוכל אנחנו – שוכני בתי חמר – לקיימה במצות עשה ולא תעשה.

על פן בבא התורה הקדושה בזה העולם למעשיות וענינים מאנשים צדיקים גדולי הערך במסירות נפש ואמת לאמת בלי השטיה ובלי נטיות רק בלתי לה' לבדו, והיא הרגלה בימי נעוריה בהיותה בכנפי אביה שבשמים רק בעניני אמת לאמתו כי הוא פת השמים על פן בבואה לענין בזה היא מאריכה מאד מאד עד בלי די מרב המתקנות, והבן:

שיהיה כל ימינו בתשובה שלמה לפניו יתברך:

כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים. ויאמר אלהם ישראל אביהם אם כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה וגו' (מג י"א)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

תחבולות יצר הרע להחטיא את האדם

אפשר לפרש הפסוקים האלה בדרך רמז, בהקדים מה שכתבו חכמי המוסר זכרונם לברכה, דיצר הרע פלו מלא מרמות ותחבולות, ומביא עצות מרחוק, ומדחה אדם מדחי אל דחי. בתחלה אומר לאדם, כל מה שיעשה עד עשרים שנה אין עליו שום ענש, משום שבית דין של מעלה אין מענישים רק מעשרים שנה ולמעלה.

וכשיגיע לעשרים שנה אומר לו, ידוע לך מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ד:) מקום שבועלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמד, וכיון שמעלת תשובה גדולה ממעלת צדיקים גמורים, אם בן טוב לך שתפשה עברה תמורה ותטעם טעם העברה ותפוש ותחזר בתשובה, ותהיה מעלתך גדולה יותר ממעלת הצדיקים. והוא מתהפך בתחבולותיו, ורוצה להטמיעו מעברה לעברה עד שישתקע ולא יוכל לעלות.

והנה בעונותינו הרבים כמה וכמה ארע להם זה הדרך. באמת יש שמתחרטים ומתנתנים ועושים תשובה אחר חמשים שנה, ותשובתם מקבלת אבל אינה כל כך כמו הראשונה. והגורעה היא בסוף ימיו, אף על פי שהיא מקבלת אינה דומה לראשונה. באמת התשובות חלוקות, ומי שעושה תשובה פראוי

ועל דרך הנ"ל בענין המלכות – שלח המלכות הוא לא רק על בני אדם, אלא כל הדברים, גם הדומם צומח חי, שבמדינתו, הם תחת שליטתו וממשלתו.

ולכן דוקא מערבות יהודה על בנימין, שבנה בא ידי גלוי האפן הכי עליון באחדות ישראל (כנ"ל), למדין שדין ערבות בממון שפך להא דכל ישראל ערבין זה בזה (חלק ל עמוד 219):

כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים

(מג י')

קב ונקי

רבי מנחם מענדל מסטריזוב זיע"א

שלשה זמני תשובה | 'לולא' התמהמהנו רמז שלא לרחות התשובה עד חדש אלול

הנה נודע מספרים קדושים חלוקי זמנים לתשובה, אבל כל הקודם בזמן קדם במעלה, ונתנו סימן לדרך, וזה יצא ראשונה, לשוב בכל יום קדם השנה וסימן יבא השמש וטהר (ויקרא כב ז), וזאת היא המבחרת, כי ילך הרשימו מהחטא מפל וכל ואל יעשה שום רשם כלל.

ואם לא היה מהזריזין, על כל פנים בערב שבת סיום ימי השבוע. ולפחות בכל ערב ראש חודש סיום ימי החודש. והמאחרין על כל פנים בחודש אלול לתקן מעשה של כל השנה, וזאת משג בחוש שכל התשובה המאחרת קשה מהקודמת, האחד מפני ההרגל בלא תשובה, גם צריך לסגופים גדולים מחמת ששנה באולתו.

וזה מרמז לנו התורה הקדושה במאמר יעקב אבינו עליו השלום כי לולא התמהמהנו, לולא אותיות אלול, אם נתמהמה לשוב עד חודש אלול כי עתה שבנו ז"ה פעמים, נצטרך לשוב על כל שנים עשר חודש ובתשובה קשה מאד, על בן נהנה מהזריזין ונזכר לשוב אליו

שֶׁהֵם הָרֹחַ וְהַנְּשָׁמָה, לְפִי שֶׁהָרֹחַ הוֹלֵךְ לְגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְגַן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, וְכָל עֲלֵיתָם הִיא עַל יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים. וְזֶהוּ וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ, הוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּקְרָא 'ה' אִישׁ מִלְחָמָה' (שמות טו א), תּוֹלִיכוּ בְּכָלֵיכֶם מִנְחָה:

וַיִּשְׁבוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן כַּכְרָתוֹ וְהַצְעִיר כַּצְעֲרָתוֹ וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ (מג ל)

אהל ישכר

רבי ישכר דב מנואלבֶּרְגָאז' זיע"א

הַשִּׁבְטִים הִרְגִישׁוּ בְּהַתְעוּרָרוּת קִדְשָׁה בְּמִסְכַּתָּם עִם יוֹסֵף וְלֹא יָדְעוּ מַה הִיא

וַיִּשְׁבוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן כַּכְרָתוֹ וְהַצְעִיר כַּצְעֲרָתוֹ. הַשִּׁבְטִים הִקְדוּשִׁים הִרְגִישׁוּ בִּי וַיִּשְׁבוּ לִפְנֵי – הַמִּסְכָּה אֲתוֹ בִּיחּוּד גְּרָמָה לָהֶם הַתְעֻלוֹת כֹּל אֶחָד לְפִי עֲרֹכוֹ – הַכֹּהֵן כַּכְרָתוֹ וְהַצְעִיר כַּצְעֲרָתוֹ, וּמִשׁוּם כֶּף וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מֵהֵיכֵן בָּא לוֹ לְאָדָם זֶה שְׁלֹפִי דַעְתָּם הִיָּה מִצָּרִי קִדְשָׁה כְּזוֹ שְׂיֹכֵל הַעֲלֹתָם, וְסִבְרוּ וַיִּישְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ – נִכְנַס יִזְן יִצָּא סוּד וְעַל יְדֵי שִׁישְׁתּוֹ תִּנְדַּע לָהֶם הַסִּפָּה, אֵךְ יוֹסֵף הַצְדִּיק בְּחֻכְמָתוֹ הִסְתִּיר עֲצָמוֹ מֵהֶם עֲמוֹ – קִדְשָׁתוֹ הִיָּתָה טְמוּנָה בְּקִרְבּוֹ פְּנִימָה כֶּף שְׂלֵא יָכְלוּ לְרַדֵּת לְסוּף דַּעְתּוֹ:

וַיֹּאמֶר גַּם עֵתָה כְּדַבְּרֵיכֶם כֵּן הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים (מד י)

ברפת משה

רבי משה יהודה לייב מפאָטְקָאן זיע"א
הַשְּׁלִיחַ עוֹרֵד אֶת הַשִּׁבְטִים לַחֲדָל מִמִּדְתָּם וְשַׁעֲלֵיהֶם לְרַחֵם בְּדִין

אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ מֵעַבְרֵיךְ וְמֵת וְגַם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לְאֹדְנֵי לְעַבְדִּים, וַיֹּאמֶר גַּם עֵתָה כְּדַבְּרֵיכֶם כֵּן הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים. וַיֵּשׁ לְהִבִּין אוֹמְרוֹ 'גַּם עֵתָה'.

מֵאֲהָבָה אֶפְלוֹ בְּסוּף יָמָיו, וְדַאי דַמְקַבְּלַת וְרִצּוּיָהּ כְּמִי שְׂלֵא חֻטָּא:

כְּשֶׁהִגִּיעוּ יָמֵי הַזְקָנָה מִתְחַרֵּט שְׂלֵא שִׁב קָדָם

וְזֶהוּ בְּאוֹר הַכְּפוּתוּבִים, כִּי לֹלֵא הַתְּמַהְמַהֲנוּ, בָּא לְרַמֵּז עַל מִי שֶׁהִגִּיעַ לְחַמְשִׁים שָׁנָה וּמִתְחַרֵּט עַל מַה שֶׁעָבַר עָלָיו, וּמִתְנַחֵמִים הַגּוֹף וְהַנַּפֶּשׁ וְאוֹמְרִים כִּי 'לֹלֵא, רָאשֵׁי תְבוּת גִּימְטְרִיָּא חַמְשִׁים, כְּלוּמַר, הַתְּשׁוּבָה שְׁלָנוּ גְרוּעָה שְׁנַתְעַפְכְּנוּ עַד עַכְשָׁיו. כִּי עֵתָה שִׁבְנוּ, מִלְּשׁוֹן זְקָנָה וְשִׁיבָה, דְּהִינּוּ, עַכְשָׁיו בָּא עַת הַזְקָנָה וְהַשִּׁיבָה וְאִין הַתְּשׁוּבָה רִצּוּיָהּ כֹּל כֶּף.

זֶה פְּעָמִים, דְּהִינּוּ, זֶה שְׁתֵּי פְּעָמִים פְּתַנּוּ יִצְרָח הָרַע וְהִדְיָחְנוּ, קָדָם הִגִּיעֵנוּ לְכָלֵל עֲשָׂרִים פְּתַנּוּ בְּטַעֲנַת שְׁבִיט דִּין שֶׁל מַעְלָה אִין מַעֲנִישִׁים רַק מַעֲשָׂרִים שָׁנָה, וְכִהִיגִיעֵנוּ לְעֲשָׂרִים שָׁנָה פְּתַנּוּ בְּטַעֲנַת בְּמִקּוֹם שְׁבַעֲלֵי תְשׁוּבָה עוֹמְדִים אִין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לְעַמֵּד, וְצָרִיף לְעַבֵּר עֲבָרָה גְדוּלָה דְלַחְזוֹר בְּתְשׁוּבָה כְּדֵי שֶׁתִּקְרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה גְמוּרָה. וּבְזֶה דַחָה אוֹתְנוּ מִדַּחֵי אֶל דַּחֵי, עֲבָרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה, עַד שֶׁהִטְמִיעַ אוֹתְנוּ עַד עַכְשָׁיו יָמֵי זְקָנָה וְשִׁיבָה.

גַּם כִּימֵי הַזְקָנָה אֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה

וּכְיִן שֶׁהִתְחַרְטוּ, מְשִׁיב לָהֶם יִצְרָח הַטוֹב עֲצָה טוֹבָה וְנִכּוּנָה, וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם, הוּא יִצְרָח הַטוֹב, דְּיִשְׂרָאֵל אוֹתִיּוֹת יִשְׂרָאֵל, הוּא יִצְרָח הַטוֹב שְׁבָא יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָאֵל, שְׁאִינּוּ מוֹרָה לְאָדָם כִּי אִם דְּרָף יִשְׂרָאֵל וְנִכּוּנָה. וּמָה אוֹמֵר לָהֶם, אִם כֵּן אִפּוֹא זֹאת עֲשׂוּ, כְּלוּמַר, אֵף עַל פִּי שֶׁעַכְשָׁיו הִזְקַנְתֶּם יֵשׁ לָכֶם תְּקוּן, וְזֶה הַתְּקוּן, זֹאת עֲשׂוּ, הַתְּשׁוּבָה נִקְרָאת זֹאת, לְפִי שֶׁהִיא שִׁיבָה כְּכֹל עַת לָכֵן רָאוּי לְהִקְרָא זֹאת. וְהַתְּשׁוּבָה הִיא קַחוּ מִזְמַרַת הָאָרֶץ בְּכָלֵיכֶם, הָאָרֶץ הָאֲמוּרָה כָּאֵן הִיא לְרַמֵּז עַל אָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה, הִיא הַשְּׁכִינָה, דְּהִינּוּ שֶׁתְּקַחוּ דְבַר שְׁמִשְׁמַח אָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה הִיא הַשְּׁכִינָה, וְדְבַר הַמְשַׁמֵּחַ הַשְּׁכִינָה הֵם מִצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁתַּעֲשׂוּ הֵם יִרְשָׁמוּ וְיִרְאוּ בְּכָלֵיכֶם

ובמשפחה שנאמר וקראת לשבת ענג, הינו שהשבת יהיה מענג ולא שיענג את עצמו.

וחיב אדם לאכל בלתי לה' לבדו אשר צונו לאכל ועלי לקיים מצותו, והצווי על אכילת מרור בליל פסח גם כן מקיים בחשק ותאבון. ובאכילת מאכלי שבת צריכים גם כן לזהר שלא יתגשם בנה, כי אפשר להיות זולל וסובא גם במאכלי שבת ולמלאות כרסו מהם וכחשו בפיו שאוכל לכבוד שבת קדש (שיעור חומש רש"י בראשית תשי"מ):

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

מעשה נורא מהקפדה על האכלת מאכלי שבת לגוי

ספר באריכות מהרב הקדוש רבי נח המוכא בתולדות, שהיה בדרךכו בשבת אצל בעל הבית, ובאמצע סעודת שבת הגיע הפריץ בעל האחוזה, וכברו בעל הבית במנה דגים, וכשרצה להתחיל לאכל התחיל הרב נח לצעק קולות נוראים, וחזר ונשנה הדבר איזה פעמים.

ובאמצע הלילה קבל בעל הבית פאבים אימים בכטנו, עד שראה שקרוב קצו. ובקש מהצדיק שיאמר אתו דברי קדשה שקודם המיתה, והשיב לו שאם יבטיח לו שלא יתן לגוי מהדגים של שבת יחזר לבריאותו.

והסביר לו ענין גלגולי הנשמות אחרי פטירתם בדומם צומח חי מדבר, וכל התקון על ידי שמעלים לקדשה אותו הדבר, ובבהמה טמאה התקון אם איש יהודי שעובד לה' עושה מלבוש מהעור. ובבהמה טהורה אם יש זכיה להנשמה שיצאה פשר מהבדיקות, ואיש יהודי אוכל בשרה, ונתהפך

ופרש אבי אדוני זקני הרב הקדוש מרוזין זצ"ל, שהשכטים כשראו עולה אצל אדם דנו אותו שמחביב משפט קשה, כמו ששפטו את יוסף בהוציאו דבה עליהם, אבל יוסף הוא המשפיר ונדע שצריכין לרחם בדין.

לכה אמר להם השליח גם עתה כדברים כן הוא, כלומר אתם מתנהגים גם עכשו כמו אז, לעשות תכף משפט קשה, אף לא כן עמנו, כי צריכין לרחם בדין, על כן האיש אשר ימצא אתו - רק הוא - יהיה לי עבד, ואתם תהיו נקים:

מאכלי שבת

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

מאכלי שבת אינם מוזקים | סגלתם לרפואה כאשר מאמין בזה

זקני הקדוש בבני יששכר כותב שמאכלי שבת כשאוכלם לשם שבת אי אפשר שיזיקו לו, ענין שם, ונדוע מהרב הקדוש הרב מרדכי מנדבורנא זיע"א שהיה מצניע את הקיגעל של שבת ואחר זמן רב היה מרפא חולים בנה. ונדוע מה שכתב בעל המאור פרק פירה (ד"ה ואם תשאל) דמי שאינו אוכל חמין בשבת חוששין אחר שמא מין הוא, כיון שחושש לאוכלם ואינו מאמין ברפואתם. ולזה צריכים אמונה תמה שלא ירמה את עצמו, ואז מאכלי שבת הם רפואה בדוקה.

אכילה לשם מצוה ולא לשם תענוג המאכל

והעקר שאיכל לכבוד שבת ולא מחמת שהמאכל טעים ואוהב את המאכל. בתורה הקדושה נאמר ואתבת את ה' אלקיך דייקא, וז"ל דרשו (שבת קיח) כפדהו במאכל

יהודי שיעבד בזה את השם יתברך. וכמו שכתב הרמב"ם (בהקדמתו לפירוש המשניות ספר זרעים) שיש גוי בונה ארמון כליל לפי וכו' שיהיה מזמן לאיש חסיד יבא באחרית הימים ויחסה יום אחד בצל קיר מן הקירות ההם.

כל עניני העולם נברא עבור עובד ה', והוא בעצמו מסתפק בקב חרובין, ובשביל זה צריך כל התענוגים, יש אוכל לחם ומלח - והוא זולל וסובא, ויש אוכל כל מעדני מלכים ותענוגים - אך פונתו שיתרפה בשרו ודמו, שצל ידי זה יהיה לו פח לעבודתו יתברך, אז מרים את הכל להקדוש ברוך הוא, ואכילתו הוא קרננות. ואותו דבר בכל עניני אכילה ושתיה ומשגל, ומקיים בו 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך' ו'כל קרב וכליות יזמרו לשמך' (פרשת שמות):

מבשר בהמה לבשר אדם העובד לה', זהו תקוונה.

וביותר הזכיה עבור הנשמה אם היא מגלגלת ברג, שתמיד הוא פשר, ואיש יהודי קונה אותו לשבת קדש, שיש לה מזה עליה גדולה. וברג הזה היה נשמה שזכתה לזה אחרי הרבה תפלות ובקשות שיקנו אותו על שבת, ועכשו שעמדה לפל בפה של גוי ותתהפך לבשר גוי, צעקה אומות, ועל בן כששמע צעקתה התעלה.

מטרת האכילה וכל הכריאה היא כדי שיוכלו לעבד את הבורא יתברך

אוכלים ולא יודעים מה שאוכלים, שותים ולא יודעים מה ששותים, שוכחים בכלל מטרת הירידה לעולם הזה, שכל תכליתה של הכריאה וכל התענוגים הוא עבור איש

אוצרות גאוני הדורות

העקר והשני הוא טפל, כמו 'וכסהו בעפר' (ויקרא יז א), אָמרו חז"ל (חולין פח:): אין לי אלא בעפר, שאר דברים מנין, תלמוד לומר 'וכסהו' מכל מקום, הרי דהעקר הוא תבת 'וכסהו'. וכן 'אם המצא תמצא בידו הגנבה' (שמות כב א), אָמרו חז"ל (ב"מ נו:): אין לי אלא בידו, גגו חצרו קרפיפו מנין, תלמוד לומר 'המצא תמצא' מכל מקום, וכן 'ונתן בידה' (דברים כד א) איתא נמי (גיטין עז): גגה חצרה קרפיפה מנין, תלמוד לומר 'ונתן' מכל מקום, הרי דהעקר הוא המזכר בראשונה.

וכן כאן נמי דהחלום היה ענין נבואה, הראו אותו מן השמים מה הוא העקר ומה הוא הטפל, דהינו שבע פרות יפות מראה נאמר ויהנה מן היאר עלות שבע פרות יפות מראה, להודיעהו פי שבע שנים הטובות

והנה מן היאר עלת שבע פרות יפות מראה ובריאת בשר ותרעינה כאחו. והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה ונדקות בשר (מא ב-א)

קול יבשר

רבי יוחנן קירטבוים זצ"ל

עלית הפרות הרעות מן היאר נאמרה רק לבסוף לרמו שבכל הארצות יהיה רעב

לכאורה קשה מדוע אצל פרות הטובות נאמר מקדם 'והנה מן היאר עלות', ואצל פרות הרעות נאמר 'מן היאר' רק לבסוף. ב' קשה, כאשר פרעה הגיד החלום ליוסף לא הזכיר כלל אצל פרות הרעות שיעלו מן היאר.

לכן נראה לפרש, דהנה מצינו בלשון הקדש אשר רק המזכר ראשון בהפסוק הוא

פרשת וישלח

לְאֵלוֹהַּ, וְהִנֵּה אֲלֹקֵי יִשְׂרָאֵל חֲשָׁבוּ לְפֹעֵל רְעוּת, אֲךָ הֵיאוּר חֲשָׁבוּ אוֹתוֹ לְפֹעֵל טוֹב, כִּי חֲשָׁבוּ אִיךָ אֶפְשֶׁר לִהְיוֹת שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא אֶחָד, וְהַטּוֹבוֹת וְהָרְעוּת אֵינָם בְּאִים מִמְקוֹר אֶחָד.

ועל כֵּן סִפְרָה הַתּוֹרָה שְׁבִין פְּרוֹת הַטּוֹבוֹת וּבִין פְּרוֹת הָרְעוּת עֲלוֹת מִן הַיָּאֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַש"י שְׁטוֹבוֹת הַפְּרוֹת וְרְעוּת הַפְּרוֹת בָּא עַל יְדֵי הַיָּאוֹר שֶׁמִּשְׁקָה הַשְּׂדוֹת. אֲבָל פְּרָעָה שֶׁהָאֵמִין שֶׁהוּא הָאֵלוֹהַּ הַקְּדוֹשׁ יִמְשָׁפִיעַ לָהֶם טוֹבוֹת, אֲבָל הָרְעוּת אֵינֶנּוּ נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן אָמַר שְׂרָאָה וְהִנֵּה מִן הַיָּאוֹר עֲלוֹת שְׁבַע פְּרוֹת יְפוֹת מִרְאָה גו', אֲבָל פְּרוֹת הָרְעוּת לֹא עָלוּ מִן הַיָּאוֹר, כִּי הַיָּאוֹר אֵינֶנּוּ מִשְׁפִּיעַ רְעוּת, לְכַף אָמַר עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן וְלֹא אָמַר מִן הַיָּאוֹר.

וַיִּקַּץ פְּרָעָה וְהִנֵּה חֲלוֹם (מא ז)

פְּרַת יוֹסֵף

רַבֵּי יוֹסֵף יִסַּל ב"ד דֵּב וַצ"ל

חֲלוֹם הַפְּרוֹת לֹא הָיָה כּוּ מִמֶּשׁ כִּיּוֹן שְׁלֹא בֹא

מִהַרְהוּרֵי הַלֵּב

וקשה לָמָּה אָמַר הַכְּתוּב בַּחֲלוֹם הַשְּׁנַי וְהִנֵּה חֲלוֹם, וּבַחֲלוֹם הָרֵאשׁוֹן כְּתוּב וַיִּקַּץ פְּרָעָה וְלֹא כְּתוּב וְהִנֵּה חֲלוֹם. וְשִׁמְעֵתִי עַל פִּי מַה דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (בְּרֵכוֹת נה:) אֵין מִרְאִין לְאָדָם אֲלֵא מִהַרְהוּרָא דְּלִבָּא, תַּדַּע שְׂאִין מִרְאִין לְאָדָם מְעִילָן פִּילֵא בְּקוּפָא דְּמַחְטִי (-פִּיל שְׁנַכְסֵי בְּתוֹךְ נֶקֶב הַמַּחְט). נִמְצָא כְּשִׁרְזָאָה אָדָם בַּחֲלוֹם אֵיזָה דְּבַר תִּימָא מַה שְׂאִי אֶפְשֶׁר לְאָדָם לְהִרְהַר בְּזָה, זֶה הַחֲלוֹם אֵינֶנּוּ פְּלוֹם, כִּי אֵין מִרְאִין לְאָדָם אֲלֵא מִהַרְהוּרָא דְּלִבָּא.

והשתא אֵתָא שְׁפִיר שְׁעַל הַחֲלוֹם הָרֵאשׁוֹן לֹא יוֹכֵל לְכַתֵּב וְהִנֵּה חֲלוֹם, הֲלֹא זֶה הָיָה דְּבַר תִּימָא שֶׁפְּרָה אַחַת תִּבְלַע פְּרָה אַחֲרָת, וּבְדוּדַי שְׁלֹא הִרְהַר פְּרָעָה מְעוֹלָם בְּזָה, אִם כֵּן אֵין זֶה הַחֲלוֹם מִהַרְהוּרָא דְּלִבָּא וְאֵין

יְהִיָּה רַק בְּמִצְרַיִם שִׁיגְדֵל בְּשַׁפַּע רַב, מַה שְׂאִין כֵּן בְּשָׂאֵר הַמְּדִינּוֹת יְהִיּוּ בִּינּוּנִים.

אולם שְׁבַע פְּרוֹת רְעוּת הַמִּרְאָה לֹא נֶאֱמַר אֲצֵלָם מִקְדָּם וְהִנֵּה מִן הַיָּאוֹר, כִּי גַם בְּכָל הָאֲרָצוֹת הָיָה רָעַב, וְלֹא נֶאֱמַר מִן הַיָּאוֹר רַק לְבַסּוֹף לְהוֹדִיעַהוּ אֲשֶׁר גַּם בְּמִצְרַיִם יְהִיָּה רָעַב, כְּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעַפְר' אֲשֶׁר הַכּוֹנֵה מִן וְכִסְהוּ שִׁיכְסְהוּ בְּכָל דְּבַר, וְיַבְעַפְר' מִרְאָה לְגוּ שְׁבַעפֶּר גַּם כֵּן.

לזאת פְּאֲשֶׁר פִּתְרֵי יוֹסֵף לְפְרָעָה אָמַר לוֹ הִנֵּה שְׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת שְׁבַע גְּדוֹל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם דִּינִיקָא, אוֹלָם וְקָמוּ שְׁבַע שָׁנֵי רָעַב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל הַשְּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְכִלְהָ הָרָעַב אֶת הָאֶרֶץ פְּרוֹשׁ בְּכָל הָאֲרָצוֹת, כִּי שָׁם לֹא הָיָה שְׁבַע מִקְדָּם, וְלֹא הָיָה לָהֶם אוֹצְרוֹת מִימֵי קֶדֶם.

וְהִנֵּה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאוֹר רְעוּת מִרְאָה וְדִקּוֹת בְּשׂוֹר (מא א)

צְבִי יִשְׂרָאֵל

רַבֵּי יִשְׂרָאֵל קוֹלְמִיֶּסְקִי וַצ"ל

הַשְּׂמֵטת פְּרָעָה בְּסִפּוּרוֹ עַל עֲלִית הַפְּרוֹת הַרְעוּת

מִן הַיָּאוֹר

בחלום פְּרָעָה: וְהִנֵּה מִן הַיָּאוֹר עֲלוֹת שְׁבַע פְּרוֹת יְפוֹת מִרְאָה וּבְרִיאַת בְּשׂוֹר גו', וְהִנֵּה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאוֹר רְעוּת מִרְאָה גו', וְאִם כֵּן יִסְפֵּר שְׁבִין פְּרוֹת הַטּוֹבוֹת וְכֵן פְּרוֹת הָרְעוּת עֲלוֹת מִן הַיָּאוֹר, וּבְעֵת שֶׁסִּפֵּר לוֹ פְּרָעָה חֲלוֹמוֹ אָמַר וְהִנֵּה מִן הַיָּאוֹר עֲלוֹת שְׁבַע פְּרוֹת בְּרִיאַת בְּשׂוֹר גו', וְהִנֵּה פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וְרְעוּת תַּאֲר', וְלֹא הִזְכִּיר בְּפְרוֹת הַשְּׁנִיּוֹת 'עֲלוֹת מִן הַיָּאוֹר' כְּאֲשֶׁר כֵּן הָיָה הַמְּעֻשָׂה בְּאֵמֶת.

אכן כְּכִי כְּתוּבֵנוּ בְּסִפּוּרֵנוּ הָרֵאשׁוֹן, שֶׁהַיָּאוֹר הָיָה קְדוֹשׁ בְּמִצְרַיִם עַד שֶׁחֲשָׁבוּ אוֹתוֹ

בית אביו

דִּקְדָּקוֹ הַמְּפֹרָשִׁים הַיִּסְתָּכֵן שְׁיִצְעָה יוֹסֵף הַצַּדִּיק לְשַׁפְּחַת אֶת בֵּית אָבִיו. וְשִׁמְעָתִי בְּשֵׁם הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא סוֹפֵר זְכוּק ל' שְׁפָרְשׁ, עַל מֵאֵי דִּקְתַּב רִשְׁ"י (לעיל כד לג) דְּתַבַּת 'כִּי' מְשֻׁמֵּשׁ בְּד' לְשׁוֹנוֹת, וְאַחַד מֵהֵן 'דִּילְמָא', וּלְפִי זֶה אֲדַרְבֵּה דְלֹא רִצָּה לְשַׁפְּחַת, עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ מְנַשֶּׁה 'כִּי' נִשְׁנִי, פְּרוּשׁ הָשֵׁשׁ דִּילְמָא לְשַׁפְּחַת בֵּית אָבִיו, עַל כֵּן עָשָׂה סִימָן לְזַכְרוֹן מִשְׁמוֹ מְנַשֶּׁה, וּשְׁפָתַיִם יִשָּׁק.

וַיֹּאמֶר הִנֵּה שִׁמְעָתִי כִּי יֵשׁ שֹׁכֵר בְּמִצְרַיִם הָדוֹד שָׁמָּה וּשְׁכְרוּ לָנוּ מִשָּׂם (מב ב)

דְּבָרֵי מִרְדְּבַי

רבי מרדכי סגרון זצ"ל

שעבוד ישראל במצרים כעבודת פרך פ"ו שנים כלכר

אֲפָשָׁר לְרַמְזוֹ עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב הָרַב עַרְבֵי פְּסָחִים וְ"ל שְׁלֹא נִשְׁתַּעֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּעִבּוּרַת פְּרֹךְ רַק פ"ו שָׁנִים כְּמִנְיַן אֱלֹהִים ע"ש, וְזֶהוּ שְׁרַמְזוֹ הַכְּתוּב הָדוֹד שְׁמָה, אָף הַשֹּׁכֵר וְהַצֶּעֵר הוּא מִנְיַן לָנוּ לְכָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מִרְגְּלִים אַתֶּם לְרֹאוֹת אֶת עֲרוֹת הָאָרֶץ בְּאַתֶּם. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדָנִי וְעַבְדִּי כֹּאוּ לְשֹׁכֵר אַכְּל. כִּלְנוּ כִּנֵּי אִישׁ אַחַד נַחְנוּ כִּנֵּים אֲנַחְנוּ לֹא הָיוּ עַבְדֵיךָ מִרְגְּלִים (מב ט-יא)

אוֹר תּוֹרָה

רבי אורי קולמיר זצ"ל

רצה יוסף לרדוף את השבטים על שם סופם שעתידיים היו להתגלגל במרגלים

וּקְשָׁה מֵאֵי לֹא הָיוּ עַבְדֵיךָ מִרְגְּלִים שְׁהוּא לְשׁוֹן עֵבֶר. וְהַנִּרְאָה עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַבו חֲכָמֵי הָאֲמֵת (ספרי הגלגולים הקדמה לו) דְּהִנְשָׁמוֹת שֶׁל הַמִּרְגְּלִים הָיוּ גִלְגוּל שֶׁל הַשְּׁבִיטִים, כְּמֵאֲמַר

בו ממש, מה שאין כן בתלום השני ש'כבר הרהר פ'רעה על התלום הראשון, נמצא ש'תלום השני ה'יה מהרהורא ד'לפא מה שהרהר על התלום הראשון, לכן נאמר בתלום השני 'והנה תלום'.

וְזֶה שִׁפְרֵשׁ רִשְׁ"י וְנִשְׁלַם הַתְּלוּם, רִצָּה לוֹמַר הַתְּלוּם הַשֵּׁנִי שֶׁהִיָּה עַל יְדֵי הַרְהוּר שֶׁל הָרֹאשׁוֹן, וְעַל יְדֵי אוֹתוֹ הַרְהוּר נִשְׁלַם הַתְּלוּם הַשֵּׁנִי, וְגַשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ. לְכֵן נֹאמַר בְּפִסּוּק 'וְהִנֵּה תְלוּם' בְּלִשׁוֹן יְחִיד, וְלָמָּה לֹא נֹאמַר 'וְהִנֵּה תְלוּמוֹת' בְּלִשׁוֹן רְבִים כִּי הוּא רִאָּה ב' תְלוּמוֹת, אֲלֹא מִפְּנֵי שְׁאִין בְּתְלוּם הָרֹאשׁוֹן מִמֶּשׁ, כִּינֵן שֶׁהִיָּה שְׁלֵא עַל יְדֵי הַרְהוּר.

וְשִׁבְעַת הַשְּׁבִלִים הַרְקוֹת שְׁדָפוֹת הַקְדִּים הָיוּ שִׁבְעַת שְׁנֵי רַעֲב (מא כז)

קְרִית אַרְבַּע - שְׁעָרֵי רְחִמִים

רבי רחמים חורי זצ"ל

רמז יוסף כפתורנו שעתידות שנות הרעב לחור בימי החזקאל

יֵשׁ מִקְשִׁים אֲמֵאֵי קֶאֱמֵר 'הָיוּ', וְלֹא קֶאֱמֵר בְּאוֹת. וְתַרְצָתִי לָהֶם לְפוּם רִיחָטָא לְפִי שֶׁרַעֲב כְּשָׁבָא יַעֲקֹב פְּסֻק, וְלָזֶה קֶאֱמֵר 'הָיוּ' וְרַמְזוֹ אֵל הַעֲתִיד, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ וְ"ל (כ"ד פט ט) בִּימֵי חִזְקָאֵל הַנְּבִיא נִשְׁלָמוּ, וּבְזֶה לֹא תִהְיֶה הַכְּחָשָׁה לְפִתְרוֹן יוֹסֵף, כִּי הוּא דִקְדַּק בְּלִשׁוֹנוֹ וְאֶמֶר 'הָיוּ' לְעֲתִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי. וְשִׁמְעָתִי מִתְרַצִּים כֵּן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵף סָאֲגִים זְצ"ל.

וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עַמְלֵי וְאֶת כָּל בֵּית אָבִי (מא נא)

חֲמֻדַת יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

יוסף קרא לבנו מנשה כדי שלא ישכח את

פרשת וישלח

ויש להקדים את מה שמוכח במדרש (ילקוט ש רמז תתרו) על הפסוק "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ליום" (אסתר ד, טו) והיאך היו צמים שלשה ימים לילה ליום ולא היו מתים, אלא שהיו מפסיקים מבעוד יום. והדברים תמוהים, שהרי כמה בני אדם מתענים שלשה ימים ושלש לילות ולא מתים, וגם התרוץ אינו מוכן שהרי הפסקה מבעוד יום אינה הפסקה, וכמוכח בגמ' תענית (יב.) שאמר רב חסדא כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינה תענית.

וכדי לבאר זאת, יש להביא את מה שכתב המגן אברהם (סי' תקס"ט יד) שהמתענים שלשה ימים ולילות, נוהגים להוסיף עוד שתי שעות כדי שהיה ע"ד שעות, וסימן לדבר "שוכה ישראל עד ה' אלהיך" (הושע יד, ב) ומאחר ובשלשה ימים יש שבועים ושתיים שעות, לכן נהגו להוסיף עוד שעות לפני כן כדי להשלים לשבועים וארבע שעות.

ואפשר שזהו פונת המדרש, שמאחר שלא צמו אלא שלשה ימים שהם ע"ב שעות (ולא ע"ד) כיצד לא מתו מהעון שאכלו מסעודתו של אותו רשע? ומתוך, שהיו מפסיקים מבעוד יום, כלומר שהוסיפו עוד שתי שעות לפני השלשה ימים כדי להשלים את התענית לשבועים וארבע שעות ועל ידי זה התפטר להם העון ונצלו מגזרתו של הקן.

ובזה יובן, שהטעם שיוסף אסף את אחיו שלשה ימים, הוא בכדי שיתענו בשלשת הימים האלו וע"י זה יתפטר להם העון של המכירה, ומן הסתם הוסיף להם עוד שתי שעות כדי להשלים את כפרתם לשבועים וארבע שעות. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

הכתוב (במדבר יג א) 'כלם אנשים ראשי בני ישראל המה וגו', שהם היו ראשי בני ישראל, נשמטן של שבטים.

ומצרך לזה, דרש"י פירש בפרשת וירא על הפסוק (כא יז) 'באשר הוא שם', לפי מעשיו שהוא עושה עכשו הוא נדון, ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות וכו', וכן הוא בגמרא מסכת ראש השנה (טז:) ובמדרש רבה (בראשית גג יד.) והקשו המפרשים הלא בבן סורר ומורה אקרו (סנהדרין עא:) בן סורר ומורה נדון על שם סופו וכו', הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה וכו'. ותוצו שני תרופים, האחד דאדם נדון על שם סופו של עצמו ולא על שם סופו של בניו, ותרוץ השני דעל סופו של עצמו גם כן אינו נדון אלא במי שיש לו התחלה בענין, כמו בן סורר ומורה שהיה לו התחלה בענין שאכל תרטימר בשר וכו'.

וזוהו שאמר להם יוסף מרגלים אתם, דהינו אתם המרגלים של ישראל ומחטיאים אותם כנ"ל, ועתה היום באתם לראות את ערות הארץ, נמצא שהיה לכם התחלה בענין הרעה הזו, ואם בן חביבים אתם. ועל זה השיבו לו השבטים כנים 'אנחנו וגו', כלומר לא אנחנו החוטאים, רק בנינו יהיו חוטאים במרגלים, ואין אדם נדון על שם סופו של בניו, וגם לא היו עבדיך מרגלים, דהינו שאין לנו שום התחלה בחטא זה. קרוב לזה שמעתי בשם גדול אחד.

ויאסף אתם אל משמר שלשת ימים (מב יז)

מתוק מדבש

רבי דוד סויסה זצ"ל

ככדי לבטל גזרה או שיתכפר העון צריך להתענות ע"ד שעות

יש להבין, מדוע אסרם יוסף למשך שלשה ימים דוקא.

ויאמרו אל אחיו הושב כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לכם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו (מב כח)

הדברים האלה (מג ז)

מְשִׁמֶת הַקֹּדֶשׁ

רבי חסדאי אלמושנינו זצ"ל

מאחר ויוסף ידע הכל לא יכלו האחים להמות אותו

וּפְרָשׁ רַש"י, "וַיִּנְגַד לוֹ", שֵׁשׁ לָנוּ אָב וְאָח. וְצִרְיָךְ לְהַבְיִן, מֵה בָּא רַש"י לְחַדֵּשׁ, הָרִי מִפְרָשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁאִמְרוּ לוֹ "שְׁנַיִם עֶשֶׂר עֶבְרָדִיךְ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאַרְבַּע כְּנָעַן" (בראשית מב, יג).

וּנְרָאָה, שֶׁהַקֹּשֶׁה לְרַש"י מֵה תְּשׁוּבָה הִיא זו שְׁעָנוּ לְיַעֲקֹב "שְׂאוֹל שְׂאוֹל הָאִישׁ", הָרִי מֵאֲחֵר וְאָמַר לָהֶם יַעֲקֹב "לָמָּה הִרְעַתְתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ הַעֹדֵד לָכֶם אָח" (שם מג, ו) וַדַּאי שֶׁפְּנִינָת יַעֲקֹב הִיְתָה לֹמַר לְבְנָיו שְׁעַל אִף שֶׁשְׂאוֹל אֶתְכֶם הִיְתָם צְרִיכִים לֹמַר לוֹ שְׂאוֹן לָכֶם עוֹד אָח, וְלִכְּן קָשָׁה מֵה עָנוּ לוֹ הָאֲחִים "שְׂאוֹל שְׂאוֹל הָאִישׁ".

וּלְכֹךְ

פֶּרֶשׁ רַש"י אֵת מֵה שֶׁאִמְרוּ הַשִּׁבְטִים "לָנוּ וְלִמְוֹלָדֵתָנוּ", עַל פִּי הַמְדַרְשׁ (ב"ר זא, ט) שֶׁאִפְלוּ עֲצֵי עֲרִיסוֹתֵינוּ גְלָה לָנוּ, לֹמַר, שֶׁפְּנִינָת הַשִּׁבְטִים הִיא, שֶׁמֵּאֲחֵר וְיוֹסֵף יָדַע עֲלֵינוּ הַכֹּל, לָכֵן כְּאֲשֶׁר "שְׂאוֹל שְׂאוֹל הָאִישׁ" לֹא יִכְלָנוּ לְהִתְחַמֵּק וּלְשַׁקֵּר שְׂאוֹן לָנוּ עוֹד אָח וְלִכְּן הִיְיָנוּ חִיבִים לֹמַר לוֹ אֵת הָאֲמִתּוֹ שֵׁשׁ לָנוּ עוֹד אָח. וְזֶהוּ שֶׁפֶרֶשׁ רַש"י עַל הַפְּסוּק "וַיִּנְגַד לוֹ" שֵׁשׁ לָנוּ אָב וְאָח, בְּיָוֵן שְׂאוֹל יִכְלָנוּ לְשַׁקֵּר לוֹ פִּי יָדַע עֲלֵינוּ אֵת הַכֹּל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' תתיבות)

וְיִכְיֵנוּ אֵת הַמְּנַחֵה עַד כּוּא יוֹסֵף כְּצִהְרִים כִּי שָׁמְעוּ כִּי שָׁם יֵאָכְלוּ לָחֶם (מג כה)

ויאמר אל אחיו הושב כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לכם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו (מב כח)

צְבִי עֲדִיו לְגֵאוֹן

רבי צבי אריה פֶּדֶר זצ"ל

צער השבטים שלא נענשו מדה כנגד מדה על מכירת יוסף

וְהִנֵּה לְכַאוֹרָה הַדְּבָר תְּמוּהָ מְאֹד עַל הַשִּׁבְטִים, מֵה שֶׁנִּלְקַח מֵאִתָּם אֲחִיהֶם לְבֵית אֲסוּרִים לֹא חָרְדוּ רַק הִצְדִּיקוּ עֲלֵיהֶם אֵת הַדִּין וְלֹא חָרַד לָבֶס, וְאֲחֵר כִּף שֶׁמְצִיאָה מְצָאוּ כְּתִיב וַיִּצְא לָבֶס וַיִּחְרְדוּ מְאֹד, מֵה זֶה שֶׁהִצְטַעְרוּ עַל זֶה כִּף יוֹתֵר מִלְּקִיחַת אֲחִיהֶם.

אֲךְ נִרְאָה לִי לְהַבְיִן הַדְּבָר, דִּהְיָה מֵאֲמַת לְאִמָּה יִשְׂרָאֵלִית דִּהְצוּר תְּמִים פְּעֻלוֹ, וְצִרְיִכִים לְעַבַד אוֹתוֹ בְּכָל מְאוּדוֹ, בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁמוֹדֵד, פִּי בְּיֻדַּאי מוֹדֵד מִדָּה נִגְד מִדָּה, וְכֹאֲשֶׁר מְקַבְּלִים בְּאֶהְבָּה מֵה שְׂבָא עֲלֵינוּ בְּזוֹה 'כִּפּוּר' עוֹנוֹ בְּדֶרֶךְ תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל כֹּל אֶחָד כִּפִּי עֶרְכוֹ, עֶשֶׂר בְּשׁוּרוֹ עֲנִי בְּשִׁי, פִּי כֶּהָה פֶּעַל אֶל פְּעָמִים וְשֵׁלֶשׁ כּו' לְהִטּוֹתוֹ לְתַחֲיָה.

וְלִכְּן כְּאֲשֶׁר בָּאָה עַל הַשִּׁבְטִים הַצָּרָה הַזֹּאת, מְצָאוּ מְקוֹם לְתְּשׁוּבָה וְהִצְדִּיקוּ אֵת הַדִּין וְאִמְרוּ 'אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ כּו' אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ, וְקִבְלוּ מִזֶּה תְּנַחוּמִים שֶׁנִּפְרַע עַל עוֹנֵם מִדָּה נִגְד מִדָּה, וְאִם כֵּן גַּם עַל מֵה שֶׁמְּכָרוּ אֵת יוֹסֵף בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף הִיָּה מִהֲרָאוּי לְהִיּוֹת מִדָּה נִגְד מִדָּה שֶׁיֵּאָבְדוּ כֶּסֶפֶם, וְאִם אֲבָדוּ כֶּסֶף בְּיֻדַּאי לֹא חָרְדוּ מֵאוּמָה, אֲבָל הִכָּא שְׁעוֹד מְצָאוּ כֶּסֶף, אִם כֵּן רָאוּ שֶׁעֲדִין לֹא נִפְרַעוּ עַל עוֹן זֶה, וְאִף לְהוֹסִיף עוֹד עֲלֵיהֶם בְּבַחֲיִנַת 'עֶשֶׂר שְׁמוֹר רַעְתּוֹ לְבַעֲלֵיו', לָכֵן וַיִּצְא לָבֶס וַיִּחְרְדוּ מְאֹד, וַיִּאֲמְרוּ 'מֵה זֹאת עֲשָׂה אֱלֹקִים לָנוּ', וּמוֹכֵן מְאֹד עַל פִּי דְבָרֵי זֶה הַקּוֹדֶשׁ אֵין זֹאת אֶלָּא תְּשׁוּבָה, וְזֶהוּ וַיִּאֲמְרוּ 'מֵה זֹאת עֲשָׂה' כּו', וְהִיְנּוּ אֵינָה דֶרֶךְ לְתְּשׁוּבָה הוֹרָה אֱלֹקִים לָנוּ בְּזוֹה.

פרשת וישלח

חומת אֲנָךְ

רבי חיים יוסף דוד אבולאי זצ"ל
התפללו השבטים תפלת מנחה קדם שנגנסו
לסעודת יוסף

יִכְיֶנּוּ אֶת הַמִּנְחָה, שֶׁהִתְפַּלְלוּ תְּפִלַּת מִנְחָה, עַל דְּרָךְ (עמוס ד יב) 'הַכּוֹן לְקִרְיַת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל', כִּי שָׁמְעוּ כִּי שָׁם יֵאָכְלוּ לֶחֶם וְאִין נִכְנָסִין לְסַעוּדָה סְמוּךְ לַמִּנְחָה עַד שְׂיִתְפַּלְלוּ, וְהִינוּ דְּלֹא קָאָמַר 'הַמִּנְחָה אֲשֶׁר בְּיָדֶם' כַּדְלִקְמִיָּה. הָרַב הַגְּדוֹל מַהֲרַ"ר וִידְאֵל צְרַפְתִּי ז"ל בְּפִרוּשׁ קָתַב יָד.

הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדָנִי בּוֹ וְהוּא נָחַשׁ יָנַחַשׁ בּוֹ הֲרַעַתְתָּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתָם (מד ה)

הַמְשִׁבִּילִים יִזְהִירוּ

רבי משה מאמאן זצ"ל

מתר לגנב עבודה זרה מאחר כדי להצילו
מחטא

יֵשׁ לְהַבִּין, מָה הֵיְתָה פְּנֵת יוֹסֵף בְּאָמְרוֹ לְמִשְׁרָתוֹ שְׂיֵאמַר לְשִׁבְטִים "הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדָנִי בּוֹ", וְכִי אִם הָיָה כְּלִי אַחֵר שְׁלֹא שָׁתָה בּוֹ לֹא הֵיְתָה רְעָה בְּזֶה שֶׁגָּנְבוּ מִמֶּנּוּ.

וַנִּרְאָה לְבָאָר עַל פִּי הַנְּאֻמָּר בַּפְּסוּק "וַתִּגְבַּח רָחֵל אֶת הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאַבְיָה" (בראשית לא, יט), וּבָאָר רַש"י שֶׁעֲשֶׂתָה זֹאת כְּדֵי לְהַצִּילוֹ מֵאֲסוּר עֲבוּדָה זָרָה. אִם כֵּן יוֹסֵף בְּיָדָעוּ אֶת מַעֲשֵׂה אִמּוֹ, הַשִּׁיב לָהֶם שְׂאִינִם יְכוּלִים לְטַעַן טַעֲנָה זֹאת, מִפְּנֵי שֶׁהִדִּין בְּשִׁלְחַן עֲרוּךְ (יו"ד ס"ג קמ"א, א) הַמוֹצֵא פְּלִים וְעֲלִיהֶם צוּרוֹת חֲמָה אוֹ לְכַנֵּה וְכו', אִם הַפְּלִים מְכַבְּדִים, אֲסוּרִים שְׂוֹדֵאֵי נַעֲשׂוּ לְשֵׁם עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים. וְאִם הַשְּׂמוּשׁ בָּהֶם בְּדַבְּרִים מְבֻזִים, מִתְּרִים שְׂלֹא נַעֲשׂוּ אֶלָּא לְנוֹי. ע"כ. וּבֵין הַפְּלִים הַמְבֻזִים נִמְנָגִים כּוֹסוֹת שְׂשׂוּתִים בָּהֶם.

וְאִם כֵּן זֹהִי טַעֲנַת מִשְׁרַת יוֹסֵף לְאֶחָיו, אַחַר שֶׁזֶּה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדָנִי בּוֹ, ר"ל שְׂפִינּוֹן שֶׁזֶּה הַכּוֹס שֶׁאֲנִי רִגִּיל לְשִׁתּוֹת מִמֶּנּוּ אִם כֵּן נִמְנַעַת מִמְּכֶם הַתְּשׁוּבָה שֶׁגָּנַבְתֶּם אֶת הַכּוֹס בְּכַדִּי לְהַצִּיל אוֹתִי מֵאֲסוּר עֲבוּדָה זָרָה, מִפְּנֵי שֶׁבְּכֻלָּם בְּזוּיִים אֵין חוֹשְׁשִׁים לְעֲבוּדָה זָרָה וְלָכֵן "הֲרַעַתְתָּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתָם", אָבָל בְּאֵמַת אִם הָיוּ פְּלִים מְכַבְּדִים, לֹא הֵיְתָה רְעָה בְּמַעֲשֵׂיהֶם כִּינּוֹן שֶׁיֵּשׁ חֲשָׁשׁ לְעֲבוּדָה זָרָה וְכֵּן מִתַּר לְגַנֵּב כְּדֵי לְהַצִּיל מִן הָעֲבָרָה וְכִמּוֹ שֶׁרָחַל עֲשִׂתָּה לְאַבְיָה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַיִּמְצָא הַנְּבִיעַ בְּאֵמַתְחַת בְּנִימָן (מד יב)

בֵּית לָחֶם יְהוּדָה

רבי יהודה אביטן זצ"ל

למה האחים הכו את בנימין דוקא על כתפיו

מוֹבָא בְּמִדְרַשׁ תַּנְחומָא (מקץ ס"ג) כְּשֶׁנִּמְצָא הַנְּבִיעַ בְּאֵמַתְחַת בְּנִימָן הָיוּ הַשִּׁבְטִים עוֹמְדִים וְחוֹבְטִים אוֹתוֹ עַל כַּתְּפָיו וְאוֹמְרִים לוֹ שֶׁהוּא גָּנַב בֵּן גְּנָבָת, שֶׁהָרִי גַם אִמּוֹ רָחֵל גָּנְבָה אֶת הַתְּרָפִים מֵאַבְיָה (בראשית לא, יט). וַיֵּשׁ לְהַבִּין מִדּוּעַ הָאֲחִים חֲבָטוּ אֶת בְּנִימָן דּוֹקָא עַל כַּתְּפָיו לֹא בְּיָדָיו אוֹ בְּרַגְלָיו.

וַיֵּשׁ לוֹמַר עַל פִּי הַמִּדְרַשׁ (ב"ר ז, ט, א) שֶׁהִבִּיא אֶת דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁבָּאָר אֶת הַפְּסוּק "לָמָּה תִּרְצְדוּן הָרִים גְּבֻנָיִם" (תהילים סח, יז), מִדְּבַר עַל הַשִּׁבְטִים. שֶׁבְּשִׂעָה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה לְבָנוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ הַשִּׁבְטִים רָצִים וּמְדַיְנִים אֵלָיו עִם אֵלָיו זֶה אוֹמַר בְּתַחמוֹי יִבְנֶה וְזֶה אוֹמַר בְּתַחמוֹי יִבְנֶה, אָמַר לָהֶם הַקַּב"ה שִׁבְטִים "לָמָּה תִּרְצְדוּן", פְּלָכְם שִׁבְטִים, פְּלָכְם צַדִּיקִים, אֶלָּא "גְּבֻנָיִם", מֵהוּ "גְּבֻנָיִם" גְּבֻבִים, פְּלָכְם הֵייתֶם שְׂתַפִּים בְּמִכִּירְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, אָבָל בְּנִימָן שְׂלֹא נִשְׁתַּתַּף בְּמִכִּירְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף "הִקָּר

וַיִּדְרֹמָה לפי זה הפרוש שהוא אמר להם פי אין זאת ראיה שהם אינם מרגלים, פי אולי נשארו לאביהם בנים רבים ולזה הקל בהם, והם השיבו פי לא נשאר לאביהם פי אם אחיהם הקטן, והוא הוסיף לענות להם שזה ראיה שהם מרגלים, שאם היו באים לשבר אכל היו באים כלם, אף השאר אביהם אחיהם הקטן שלא לספן כל בניו, והבחינה האמתית תהיה אם הקטן יבוא.

פני יצחק

רבי יצחק פראנקס זצ"ל

כנים אנחנו מכד שלא מת מהם אף אחד

כלנו בני איש אחד נחנו כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים. ויש לדרוך פיצד הכריחו שלא הם מרגלים באמרם 'כלנו בני איש אחד', וכי מפני שהם בני איש אחד היתכן שלא היו מרגלים.

ואפשר על מה שאמרו בסנהדרין (יג.) אתרא אחד דקושטא שמיה ולא הווי משנו בדבורייהו, ולא הוה מייט איניש מהתם בלא זמניה, וכיון דאתא רב טביומי שם ושנה בדבורו מתו שני בניו, עזן שם. זה אמרו כלנו בני איש אחד נחנו, ומשום שאנחנו אמתיים ולא משני בדבורייהו לא מת עד אחד, מכאן תדע שלא היו עבדיך מרגלים, שהמרגל רגיל לדבר שקר או לפחות משני בדבוריהו.

וזה שכתב רש"י נצנצה בהם רוח הקדש ואמרו 'כלנו' דיוסף גם כן חי, ומכאן תדע פי על ידי שבנים אנחנו לא מת עד אחד, וממילא נפקא שלא היו עבדיך מרגלים באמור.

חמד אלהים לשבתו" (סו). ומה שנדחה יוסף בעצמו, אף שלא היה בידו עון שהרי הוא הנמכר. יש לומר שמאחר שנדחו השבטים מפני מכירתו, אינו נכון שינקה הוא בדבר לפי שנענשו על ידו.

והנה בכרכתו של משה לבנימין כתוב "ובין כתפיו שבן" (דברים לג, יב) ודרשו בגמרא יומא (יב.) שבית המקדש נבנה בחלקו של בנימין.

וזה כונת המדרש שבשעה שנמצא הגביע באמתחת בנימין, הכו אותו השבטים על כתפיו וקא, משום שהסבה שזכה בנימין שיבנה בית המקדש בחלקו שנקרא כתפים, היא בגלל שלא היה אתם בגנבת יוסף ומכירתו, ועתה שנמצא הגביע באמתחתו הלא גם בו יש את העון של גניבה ואם כן מדוע שיבנה בית המקדש בחלקו. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מנושאי הפרשה

פיצד הוכיחו השבטים שאינם מרגלים ממה שהם בני איש אחד

פרוש הרלב"ג

רבי לוי ב"ר גרשון זצ"ל

אין מדרג האב להכניס כל בניו לסכנת רגול

כלנו בני איש אחד נחנו כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים (מב יא). קבלתי בפרוש זה הפסוק מהרב א"א נ"ע, פי זה אמרו לאמת שאינם מרגלים, לפי שהמרגלים הולכים בסכנה עצומה, כפשע בינם ובין המות, ואין מדרוך האדם שישים עשרה מבניו בסכנה הזאת, וזה שהוא אולי יקל באחד מבניו או בשנים, אף לא במספר רב כזה, ולזה אמתו לו מזה שהם 'כנים', רצה לומר אנשי אמת, לא מרגלים.

תפארת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

בניו של אדם חשוב ומיוחד אינם צריכים מעות להחיות את נפשם

כלנו בני איש אחד נחנו כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים. יש להתבונן מה ראיה הוא זאת שאינם מרגלים במה שהם בני איש אחד. אבל נראה שהשיבו לו הלא בני איש אחד, איש חשוב ואחד מיוחד ומפרסם שמו, ולמרגלים תמיד נבחרים אנשים דלים פחותים ושפלים שנותנים נפשם רק להחיות את נפשם, ומוסרים עצמם בסכנה בשביל שכר קטן, אבל אנחנו בני פני הארץ.

גם מעולם לא נסינו באלה ולא היו עבדיך מרגלים מעולם, ואם פן דבר שאינו מנסה עליו הוא לסכנה פנועה, כי התמדת הענין מחכים את האדם בענינו להיות נשמר מכל לכד, ונחנו מעולם לא היינו מרגלים, ואם פן איך ימסר האב מתחלה כל בניו בחזקת סכנה עצומה להיות כלם מרגלים בדבר שלא נסו מעולם, ויהי די לו שאם ישלח אחד או שנים.

והשיב להם יוסף, אמת כי לא מרגלים שצריכים אתם בשביל אחרים, כי אתם בני נגיד ומצוה נשיא ארץ, רק בעצמכם אתם מבקשים לראות ערות הארץ ללכדה לעצמכם אתם דורשים, ואין אתם באים בשכר, ולכף השיב לראות את ערות הארץ באתם.

ועל הטענה איך יכניס האב כל בניו בסכנה, השיב להם יוסף מנחש אני בגביע שלי שבטוחים אתם בזכות אביכם, באשר באתם על עיר שכם בטח בזכות יעקב, אשר הבטח לו שאין אחד מבניו מת בחייו ולכף באתם כמרגלים, ועל פן השיבו לו שנים עשר אחים אנחנו והאחד איננו, ואם פן אין ממש באותו בטחון ואין לנו לבטח בזה, ואיך ננסה לסכנה בזה.

נחלת אברהם

רבי אברהם אבא הרצל זצ"ל

אינו מן המצוי למצא בכני משפחה אחת כל התנאים הדרושים לבעלי מרגלים

כלנו בני איש אחד נחנו כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים. ויאמר אלהם לא כי ערות הארץ באתם לראות. ולכאורה מאי ראיה היא זו שאינם מרגלים לפי שהם כלם בני איש אחד. ויש לומר דהנה כדי להחיות פת מרגלי ארץ יש סכרא נוטה שהם אינם קרובים זה לזה, ויש סכרא נוטה שהם קרובים ממש, דהנה מאחר שלדבר גדול כזה צריכים להיות אנשים חכמים, ומפני הארץ ובעלי זרוע, ובעלי מסירות נפשם לסכנות גדולות, הלא לא ימצאו בכני משפחה אחת אנשים שיהיו בהם כל המדות הללו, אלא יצטרף לבקשם בתוך משפחות הרבה. ויש סכרא נוטה שהם קרובים ממש ולא רחוקים, שמאחר שהוא ענין מרידה במלכות, הלא יראים לגלות סוד לאיש רחוק, אלא דוקא לקרובים ממש באחים.

ולפי זה יש לומר שבשתי סברות הללו נחלקו השבטים עם יוסף, השבטים אמרו כלנו בני איש אחד נחנו, ואם פן הרי זה ראיה פנים אנחנו מדבר זה שאמה חושד אותנו שאנו מרגלים, אלא לא היו עבדיך מרגלים, וכסברא זו שנוטה שפת מרגלים אינם קרובים זה לזה.

ועל זה השיב יוסף אדרבה, ויאמר אליהם לא כי, שאין הסברא שלכם קמת, אלא אדרבה מזה שאתם אחים יש ראיה כי ערות הארץ באתם לראות, וכסברא האחרונה שקתבתי.

מעשי צדיקים

וַיְהִי מִקְצַת שְׁנַתִּים יָמִים (מא יא)

הִיָּה זֶה בְּהִיּוֹת הַרְהַ"ק **רַבִּי יוֹאֵל מִסַּטְמָר** זיע"א בירושלים, בשנת תש"ו, ראש חודש טבת ויומא דחנכה, קהל חסידים גדול ומגוון בא אותו בקר להתפלל שחרית בבית המדרש דסאטמר בירושלים, הרבי עבר לפני התבה, וכמוכן שררה אורה של התרגשות והתרומוות הרוח.

בֵּין הַבָּאִים הִיָּה הַקָּשִׁישׁ ר' חיים יודיל פלדמן, שָׂבָא עִם חֲתָנוּ ר' בן ציון הויזמן, ועם נכדו ר' מנחם מאניס הויזמן, אברך בן עשרים ושמונה שנים. אחרי תם התפלה, נכנסו השלשה אל חדר הרבי, ובגד כל אחד קוויטל, אותו ערך לפניהם ר' יוסף אשכנזי, נאמן בית הרבי.

אָחַד אָחַד נִכְנְסוּ וַיֵּצְאוּ עִם תְּשׁוּבָה, אֲךָ כְּאֲשֶׁר קָרָא הַרְבֵּי אֶת הַקּוּוִיטֵל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל הָאֲבָרָךְ ר' מנחם מאניס ומשפחתו, ארע משהו שלא כרגיל, וקריאה זו אומרת דרשני.

כְּשֶׁהִנִּיחַ ר' מנחם לפני הרבי את הקוויטל שכתב עבורו הגבאי כנהוג, בו היו רשומים שמו ושם אשתו ויוצאי חלציו, ויהי כאשר עבר הרבי על הקוויטל, נשא עיניו בתמיהה לעבר ר' מנחם ושאל, אינני רואה כאן את השם שלך.

הַרְבִּי ר' מנחם עצמו, הסתכל בקוויטל שבגד הרבי, הראה באצבעו, ואמר, הנה מפרש שמי בראש הקוויטל, "מנחם מאניס בן חנה". הרבי שמע והחריש, והניח את הקוויטל על שולחנו הטהור.

וַיְהִי כְּמָשִׁיב יָדוֹ לַהַחֲזִיר הַפְּדִיּוֹן לר' מנחם, הזכיר ר' מנחם, בימי החנכה חל יום הלדתי, נולדתי

בשנת תרע"ח בפרשת מקץ, יברכני הרבי. העביר הרבי יד זמינו על מצחו, ואמר באנחה, ויהי מקץ שנתים ימים, 'מקץ שנתים ימים'.

שָׂאֵל הַרְבֵּי אֶת ר' מנחם על מצב פרנסתו, והלה התאונו שאין לו פרנסה, אמר לו הרבי, אולי תסע לחוץ לארץ להיטיב מצבך, 'מאן דביש ליה בהאי מתא ליזיל למתא אחריתא' (בבא מציעא עה:), "הדבר אינו בא בחשבון", השיב ר' מנחם. קבל ברכת הרבי, ויצא מבלבל.

אָחַר אָמַר הַזְּקֵן רַבִּי חַיִּים יוֹדִיל פֶּלְדְּמָן לַעֲמִיתוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת חֲסִידִים בְּתֵי אוּנְגָרוֹ, כִּי פִּנְרָאָה עַל יְדֵי הַהִרְפָּתָקוּת דַּעֲדוֹ עַל הַרְבֵּי מִסַּטְמָר בְּמַחְנוֹת הַנְּאֻצִּים, הוֹתֵשׁ כַּח הַרְאִיָּה שְׁלוֹ, וְלֹא רָאָה אֶת שֵׁם נִכְדוֹ שֶׁהִיָּה מִפְּרֶשׁ עַל הַקּוּוִיטֵל.

הַסְּהוּ הַחֲסִיד ר' מנחם שיינגר ב"ר פנחס הערש, ואמר, הרבי מסאטמר רואה טוב מאד, הוא רואה הרבה.

עֲבָרוּ יָמִים, חִלְפוּ שְׁנַתִּים, צְרוֹת וּפְרָעָנוּת נִתְּכוּ עַל יְהוּדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דָּם יְהוּדִים נִשְׁפָּךְ כַּמַּיִם, יְרוּשָׁלַיִם בָּאָה בְּמַצוֹר וּבְמִצוּק, כָּל פְּנִים קִבְּצוּ פְרוּר, אִי אֶפְשֶׁר הִיָּה לְהִבְיֵא לְקַבּוּרָה חֲלָלִי בַת עַמּוֹנוּ, וְהַחֲשֵׁךְ יִכְסֶה אֶרֶץ.

אֲנִשִּׁי הַחֲבָרָא קְדִישָׁא גַחש"א בירושלים, יצאו במסירות נפש להביא לקבורה את הנפטרים להר הזיתים, ור' מנחם הויזמן מתנדב בתוכם. ויהי כאשר עמדו רגליו על הר הזיתים בין הקברים, פלח כדור את לבו והוא נהרג במקום, הי"ד. הנה זה ביום י"ז טבת תשי"ח, 'מקץ שנתים ימים'. (עולמות שחרבו)

שִׁיתַחֲנוּן בְּפָנָי הַרְבֵּי וַיִּבְקֶשׂ אֶת בְּרַכְתּוֹ לִישׁוּעָה קְרוּבָה. בְּהִכְנוּסוֹ, פָּרַץ הַנֶּעַר בְּכַבֵּי מֶר, וְסִפֵּר אֶת אֲשֶׁר אָרַע לְאָבִיו.

הַרְגִיעוּ הַרְבֵּי, בִקְשׁוּ לְהַגִּישׁ לִפְנֵי סֵפֶר בְּרָאשִׁית, וּפְתַח בְּפֶרֶשׁת מִקֶּץ. לְשִׂאלַת הַרְבֵּי הָאֵם יוֹדֵעַ הוּא לְפָרֵשׁ פְּסוּק בְּחֻמֶשׁ, הַשִּׁיב "כֵּן", קְרָא בְּפָנָיו הַרְבֵּי אֶת הַפְּסוּקִים הַמְסַפְּרִים עַל שִׁחְרוּר יוֹסֵף מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וּבִקְשׁ שֶׁהַנֶּעַר יִפְרֵשׁ אוֹתָם. בְּסִימּוֹ אָמַר לוֹ, "לֶךְ לְבֵיתְךָ, אָבִיךָ וְשִׁחְרוּר."

כַּעֲבֹר מִסֵּפֶר יָמִים הַתְּקִים הַמְשֻׁפֵּט, וְהִנֵּה צָץ רַעִיוֹן בְּמַחוּוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי, לְטַעֵן שֶׁאֵת הַמַּעֲטָפָה עִם הַכֶּסֶף הַחֲזִיק בְּכִיסוֹ לְצַרְכּוֹ הַפְּרִטִיִּים, וְרַק בְּטַעוֹת מְסֻרָה לְמַמְנָה בְּצַרוּף הַמַּעֲטָפָה עִם הַחֲתִימוֹת.

הַשׁוֹפֵט שָׁאַל אֶת הָעַד, הָאֵם הוּא רָאָה בְּמוֹ עֵינָיו כִּי הַיְהוּדִי זָמַם לְשַׁחַד אֶת הַמַּמְנָה, וְעַל כֵּן הַשִּׁיב הִלָּה בְּשִׁלְיָהּ, אִי לְכוּ, זָכָה הַשׁוֹפֵט אֶת הַיְהוּדִי מְכַל אֲשֶׁמָּה, כְּשֶׁהוּא מְשִׁיב לְיָדוֹ אֶת הַמַּעֲטָפָה עִם הַשְּׁטָרוֹת. (מְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל)

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהָ אֶל עַבְדָּיו הַנִּמְצָא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ (מֵא ל"ח)

לְפָנָי הַרְהוֹק רַבִּי מִנַּחֵם מֵאֲמִשְׁיָנוּב זִיע"א, הִגִּיעַ אַחַד מִנְּכַבְדֵי קְהֵלַת וְוֹאֲרֶשֶׁה עִם בְּנוֹ שֶׁעָסַק עַד עֵתָה בְּתוֹרָה, וְעֵתָה מְבַקֵּשׁ לְלַמֵּד גַּם מַחְכְּמוֹת הָעַמִּים, לְמַעַן יִהְיֶה בְּיָדוֹ לְהַתְּפַרְגֵּס בְּעֵתִיד, וּבִקְשׁ בְּרַכָּה עֲבוּר בְּנוֹ שִׁישָׂאָר בְּאֲמוּנָתוֹ וְלֹא יִתְקַלְקַל חִלְיָהּ.

בִּקְשׁ הַרְבֵּי תַחֲלָה לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו שִׁימְשִׁיף בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְלֹא יִלְךְ לְרַעוֹת בְּשִׁדוֹת זָרִים, כְּשֶׁרָאָה שְׁלֵא יוֹעִיל, שָׁאַל לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַבֶּן. הַשִּׁיב הָאֵב אָנוּ קוֹרְאִים לוֹ בְּבֵית

וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהָ וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וַיַּגְלַח וַיַּחֲלֵף שְׂמֹלֶתָיו וַיָּבֵא אֶל פְּרַעֲהָ (מֵא י"ד)

יְהוּדִי שֶׁהִתְּפַרְגֵּס בְּדַחֵק וּבְעֵמֶל רַב מִמְשַׁרְפֵּת יִי"ש שֶׁהִיָּתָה בְּבִעֻלוֹתָו, נִכַח לְרֵאוֹת כִּי לֹא יִהְיֶה בְּאִפְשָׁרוֹתוֹ לְהַמְשִׁיף לְעֵסֶק בְּמִסְחָרוֹ בְּצַוָּרָה זוֹ לְאֶרֶץ זָמַן, עַקֵּב הַפְּקוּיִם הַחֲמוּר שֶׁל הַשְּׁלִטוֹנוֹת וְהַמְּסִים הַכְּבִדִים.

הוּא הַתִּישָׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֵם יִתְאַפְּשֶׁר לוֹ לְזַקֵּק אֶת הִי"ש בְּמִקוּמוֹת אַחֲרִים, לֹא יִהְיֶה נִתָּן לְפַקֵּחַ עָלָיו בְּצַוָּרָה כֹּה הַדּוּקָה, וַיַּעֲלֶה בְּיָדוֹ לְהַשְׁתַּמֵּט מֵעַט מֵעַל הַמְּסִים הַכְּבִד, לְצַרְךָ כִּי הַחֲתִים מְסַפֵּר גּוֹיִים בְּעֵלֵי מְטַעֵי שְׂזִיפִים עַל בְּקֻשָּׁה, כִּי רְצוּנָם שֶׁהַיְהוּדִי יַעֲבֹר מִיִּשׁוּב לִישׁוּב עִם מַכְשִׁירָיו, וְיִשְׁרָף בְּבֵיתָם אֶת הִי"ש, עַל מְנַת לְהַקֵּל עַל עַבְדֻדָתָם.

אֵת הַחֲתִימוֹת הַכְּנִיס לְמַעֲטָפָה, אֲלֵיָה צָרַף מַעֲטָפָה נּוֹסֶפֶת שְׁבָה הַכְּנִיס סְכוּם הַגּוֹן שֶׁל כֶּסֶף, דְּמִי "לֹא יַחְרֹץ", וְאֵת שְׁתֵּי הַמַּעֲטָפוֹת מְסֻר לְמַמְנָה עַל הַמְשַׁרְפוֹת, שִׁישָׁב בְּעִיר הַרְאִשִׁית שֶׁל הַמְּחֻז.

גוֹי זֶה הָיָה צוֹרֵר יִשְׂרָאֵל, עִם פּוֹתַחוֹ אֵת הַמַּעֲטָפָה הַשְּׂנִיָּה בֶּה הָיָה הַכֶּסֶף, תַּרְה אִפּוֹ, הוּא חָשֵׁב שֶׁהַפַּעַם יִצְלִיחַ לְהַכְּנִיס יְהוּדִי לְבֵית הַסֵּהֵר לְמִסְפֵּר שְׁנַיִם בְּאֲשַׁמַּת מִתָּן שׁוּחַד, וְהַחֵל לְצַעֵק עַל הַיְהוּדִי בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, עַל שְׁנֹסָה לְשַׁחֲדוֹ.

הַמַּמְנָה הִזְעִיק פְּקִיד שְׁנַי שִׁישָׁב בְּחֶדֶר סְמוּף, שִׁיָּהָא עַד לְמִתָּן הַשְּׁלִמוּנִים, הַשְּׂנַיִם הַזְּמִינּוּ מִשְׁטָרָה לְמִשְׁרָדָם, וְהַיְהוּדִי נֶעְצַר. בְּרֵאוֹת בְּנֵי הַמְשַׁפָּחָה שֶׁהַיְהוּדִי אֵינּוּ שָׁב לְבֵיתוֹ, נִסְעוּ לְעִיר הַהִיא, בֶּה נּוֹדַע לָהֶם עַל הָאֲסוֹן הַגְּדוֹל שֶׁפְּקָדָם.

לְלֹא שֶׁהָיָה, שֶׁלְּחֹו בְּנֵי הַמְשַׁפָּחָה אֵת הַבֶּן הַגְּדוֹל שֶׁהָיָה בְּגִיל קְרוֹב לְכָר מְצוּה לְגַרְסוֹוּרְדִּיוֹ, אֵל הַרְהוֹק הָאֲהַבַּת יִשְׂרָאֵל זִיע"א.

עם פרץ המלחמה, למדו בישיבת החפץ חיים שלשה בחורים מהעיר הגרמנית דאז 'ממל', ולאחר מכן עיר החוף הליטאית 'קלייפדה'. על פי תקנות החרום, הנה על כל נתיני גרמניה להתיצב בפני השלטונות, שעצרום והעבירו בתור שבויים לפני רוסיה, או אף לסביר.

בחורים אלה לא עשו כן, מיראתם לגלות בשבי הרחק בין גוים שאת לשונם לא ידעו ומנהגיהם זרים היו לרוחם, אם כי בעיני מנהלי הישיבה לא ישר הדבר עד מאד, בכל זאת מתוך חמלתם על הבנים הגלמודים, החלשים והחפים מכל פשע, עברו על כן בשתיקה, קוו כי בעיר מצער כראדיו, יעלה בידם למצא מקלט.

בסניף של שנת תרע"ה, הגיע לראדיו אדם צעיר מהעירה הסמוכה מרטש, שהציג את עצמו כסוחר עורות או בורסקאי, הוא התאכסן בבית שהתאכסנו בו בחורי ישיבה, ואתם התרועע מקרוב.

בנוסף, היה נכנס לישיבה, שם היה בוחן את פני הכל בעיניו סקרניות. במרוצת הזמן הרבה להתקרב יותר אל הבחורים, היה סועד עמם ומתהלך בינותם, ואיש לא חשד בו מאומה, אחרים חשבוהו כאחד המבקרים המרבים.

בהידעו כי בישיבה נמצאים תלמידים מממל אשר בגרמניה, התקרב אליהם, ובגלותו את רגשי חמלתו כביכול, הבטיחם לסייעם בכסף ומצרכים. בשבעה עשר בתמוז, יצא הבורסקאי לטיול מחוץ לעירה עם כמה בחורים, ביניהם נמצא גם אפרים ליבוביץ, אחד משלשת התלמידים מממל.

בהגיעם לגבעה אחת, התישבו על הדשא לנוח. כשכלם היו שקועים בשיחה

"יודל", צוה עליו הרבי, מעתה תקראו לו 'יהודה'.

זאת, יען מצינו ביוסף הצדיק בזמן שבא ללמד שפות זרות, שהוסיפו לשמו את ה', ככתוב (תהלים פא ו) 'עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע', מה ענין הוספת שם זו.

אלא כיון שעמד יוסף הצדיק ללמד שפות זרות, שבעים לשון, הוא נזקק לסעד מיחד כדי שלא יכשל חס ושלום, לכן הוסיפו לשמו באותה שעה את משמו של הקב"ה.

(מנדולי התורה והחסידות)

ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם ויאמר אליהם מהגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם (מב ט) מבין כל החשדות והעלילות מהם סבלו היהודים ברוסיה הצארית, בתקופת מלחמת העולם הראשונה, את התלאות הקשות ביותר גרמה להם עלילת הרגול, יחידים כקהלות שלמות, האשמוז כי באים הם במגע עם האויב.

רבנים ונציגי יהדות, נלקחו כבני ערבה כדי לערוב בחייהם, למקרה שתמצא עליהם כלי שיהא שאלהם מערב רגול. **החפץ חיים** זיע"א שהיה רואה בסבלות המלחמה העולמית, עקבות של חבלי משיח, מצא בחשד זה אשור לדעתו.

המדרש אומר כי מעשה יוסף ואחיו, מרמז על המאורעות שלפני ביאת המשיח. "הנה אומר, היה מסים, כשם שאז נמתח חשד של רגול כלפי בני ישראל, 'מרגלים אתם', ובשל כך נלקחו שמעון, ואחרי בנימין, כבני ערבה, כך צריך להתרחש קדם ביאת המשיח".

לבסוף דנו הרוסים את אפרים לשנים עשר שנות עבודת פרך, בשמעם זאת, פרוצו כל הנוכחים בבכי תמורוים. בהודע לחפץ חיים גזר הדין, מסר ראשית שבח והודיה לרבון העולמים, שהודות לחסדו ולרחמיו נצול אפרים ממנות.

בנעימה שלוה ומלטפת, השתדל לעודד את הכל, לנחמם ולחזקם. אשר לגזר הדין התבטא, "הם דנהו לשנים עשר שנות מאסר, שוטים שכמותם, שמה ידוע להם אם יחזיקו הם מעמד במשך עשרה חדשים. ואפלו עשרה שבועות, האמנם כבר בטוחים הם, לא, עד כדי כך אינם בעלי דעה".

היתה זאת כשנגה שיוצא מלפני השליט, שכן כך ארע, כעבר חדשים ביום כ"ב אדר תרע"ז, הודח הצאר ניקולאי מכסא המלוכה, מממשלת קרנסקי המהפכנית אחזה בשלטון, והמרגל אפרים שחרר על אתר הודות להשתדלותו של עורך הדין היהודי גרונברג, יחד עם שאר האסירים המדיניים.

ספר רבי ברוך זב ליבוביץ זצ"ל ראש ישיבת קמניץ, כי הוא נכח באותו מעמד, עת שמע רבו **רבי חיים מבריסק** זצ"ל את תגובת החפץ חיים ביחס למשפט, ואמר בלשון זו, "החפץ חיים הדין את ניקולאי מכסאו, ברם, עלולים להגיע לשלטון אחרים שיהיו גרועים ממנו פי כמה". (החפץ חיים חייו ופועלו)

ויאמר לא ירד בני עמכם (מב לח)

בשנות הנהגתו, היה הרה"ק **רבי דוד מסקווירא** זי"ע"א מטלטל רבות בדרךכים, בנסיעותיו למאות עירות בהן התגוררו חסידיו, כפי שנהגו כלל צדיקי בית טשערנוביל, שהיו נוודים אל מושבי החסידים.

נלהבת, תחב הבורסקאי באין רואים ניר מקפל לתוך כיסו של ליבוביץ. בחזרם לעירה, נפרד מכלם בידידות כרגיל, והלך לדרך.

באיטון ליל, כשכל אנשי העירה היו שקועים בתרדמה עמקה, הגיעו בחשאי סוכני בולשת ושוטרים מליצא ומזילנא, והקיפו את ביתו של ר' ליב מטלס גיסו של החפץ חיים, בו התגורר אפרים ליבוביץ.

בערכם חפוש, מצאו בכיסו של אפרים את הניר, שהכיל תכנית של מבצר קובנה משורטט לכל פרטיו. היה זה מעשה הבורסקאי בחפצו להיות או בהיותו כבר בלש רוסי, בים במקו את הקשר, כדי להוכיח את חריצותו בגלוי אויבים של רוסייה.

הבחור הובל כבול באזיקים לבית הסהר של ליצא, ולאחר מכן לזילנה. שני הבחורים האחרים מממל הצליחו להתחבא, אך דעתו של אחד מהם נטרפה מרב פחד.

לאפרים שנתפס ברגול, צפויה היתה סכנה להירות תוך שעות, בעמל וכסף רב עלה למנע זאת, וכמו כן להציל ולמנע את החפץ חיים ומנהלי הישיבה, מלהגרר לתוך גלילת הרגול. לאחר מאסר בן מספר שבועות בבית הסהר, שחרר ליב מטלס ברב השתדלות.

צנעו ויסוריו לאין ערך של החפץ חיים, נקל לשער. אף על פי כן משבאו אליו בני משפחתו של הבורסקאי בבכי, והתחננו לבל ימיט עליהם קללה בעטיו של הבלעיל, השיב בשלוה, "אני אינני מקלל איש".

למן אז והלאה, כל ימי שלוט הרוסים, עמדה הישיבה תחת חשד המידוי. לא פעם הגיעו שוטרים בארח בלתי צפוי, וערכו חפוש פתע בישיבה, בבקרום את דרכוניהם ונתר תעודותיהם של כל אחד ואחד.

"שוטים אתם, הכי זהו הרבי, וכי מה אתם חושבים, אלו הנה זה הרבי, הוי החסידים נותנים לכם להביאו לכאן כך בקלות".

אחר מעשה זה אמר רבי דוד לאנשיו שמעתה לא יוסיף לנסע, אך כשנפגש כעבר זמן עם בן דודו הרה"ק רבי יוסף מאיר ממאנובוקא זיע"א, והודיע לו את החלטתו, ענה לו רבי יוסף מאיר.

"הלא יעקב אבינו הנה יהודי יותר טוב ממך, אף הוא אמר שלא ישלח את בנימין למצרים, אף מכל מקום, משפלה הלחם מן הבית, לא נותרה בידו בררה, והוא שלח את בנימין, גם כעת כשלא יהיה מה לאכל, לא תהא לכם בררה ותאלצו לנסע".

אכן כך היה, משתם הכסף בבית, הצרך בלית בררה לנסע, ושמעתי מהרה"ח ר' מאנע סינלאוו, משמשו של רבי דוד, שבפעם אחרת עת היה רבי דוד באיזו עיר בחשאי בשבת קדש, נודע הדבר למשטרה.

בשינת סעודה שלישית, בעת שאמר רבי דוד את הזמירות, נכנס אחד השוטרים לבית המדרש, עלה על ספסל, הסתכל על הרבי, ואמר "טשאסנע זשיד", הינו ערליכע יוד. הוא נפל מהספסל, ויצא בלא לעשות מאומה. (מציון יסעודך)

ויאמר אלהם ישאל אביהם אם בן אפוא זאת עטו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש (מג יא)

ספר הרב בן ציון רוזנטל ז"ל, כדרכם של כל האברכים שחפצו להשתחרר מהצבא הפולני האנטישמי, נהלתו גם אני דיאטה חמורה כדי לאבד ממשקלי, בשל כך הייתי מענה וחסל.

אף הרה"ק רבי יוסף מאיר ממאנובוקא זיע"א, לא שהה בביתו במשך כמעט שלשת רבעי שנה, עקב נסיעותיו בעירות ובכפרים. בודאי לצדיקים אלו, היו ענינים טמירים בנסיעותיהם.

ידוע בשם הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקה זיע"א, שאמר שהוא נוסע גם בזקנותו אל החסידים, כי השי"ת רוצה שיהיה לצדיק פרנסה, על כן הוא שולח יהודים אל הצדיק, שיתנו לו כסף.

אך בשל מה יגיע יהודי אל הצדיק, על כך מסובב רבון העולמים שישנו איזה חולה בבית, ואז נוסעים אל הרבי שיעל עבורו וישועה, והחולה יתרפא, ונותנים כסף לרבי. אם כן, למה צריך שאחד חלה ח"ו כדי שיבואו אלי, מוטב שאני אסע אליהם ויתנו לי כסף, וכלם ישארו בריאים.

כחלק השנים, אסרה מלכות רוסיה על הצדיקים לבית טשערנוביל המתגוררים ברוסיה, לנסע לעירות אל החסידים. על ידי כך זממו להפריד את היהודים מהצדיקים, בעקבות גזרה זו נוצר מחסור עד כדי כך, שלא היה להם לחם לאכל בביתם, ובליית בררה נסעו בגנבה, בסתר.

באחת מנסיעותיו של הרה"ק רבי דוד מסקווירא זיע"א, התארח באחת העירות לשבת קדש בחשאי, אף במשך השבת נתודע הדבר לאנשי המשטרה, והם מהרו לחפשו בבית המדרש.

מיד הלך אחד החסידים, הסיר את השטריימל המהדר מעל ראש הרבי ונכשו על ראשו, ואת הרבי הוציאו דרך דלת אחורית. אנשי המשטרה נגשו אל החסיד שלבש את כובע הרבי, ולקחוהו עמם.

משהגיעו עמו למפקדת המשטרה, הבין המפקד שרמו את פקודיו ואין זה הרבי, התרגז על השוטרים ואמר להם,

הרב ורזנטל מלא אחר כל הוראותיו של הרבי, בטרם הגיע תורו להתייצב, עמד בפני הועדה גוי מגשם וענק, רחב כתפיים וגס רוח, אחריו נכנס הוא, מצמק ומרשל.

בשנתבני הועדה הסתפלו עליו, מלאו את פיהם שחוק ואף לעגו למשבתו, ושלחוהו מפניהם כשפרטיט שחרור בידו. כן נתאמתו דברי הרבי, הוא ראה בברור שרק בגלל שנמאס על הפולגנים, שחרר. (אהל יוסף)

וכסף משנה קחו בידכם (מג יב)

בדרכו לחתנה שנערכה באוורייטש, חלף הגביר ר' ישעיה קאדנינער מז'יטומיר דרך ווילעדניק, ונתמהמה בה כשלשה שבועות.

באחד הימים משנתקל בלמודו בהלכה קשה בספר הרמב"ם, גמר בדעתו להכניס אל הרה"ק **רבי ישראל דב מוילעדניק** זיע"א בעל **טאריית ישראל**, המתגורר במקום, ולשאל את פיו אודות הפרוש בדברי הרמב"ם.

והנה, מיד כשדרכה כף רגלו על מפתן החדר, עוד קדם שפצה פיו לשאל את שאלתו, שמע את הרבי אומר בקול את הפסוק 'וכסף משנה קחו בידכם'. אחר פנה אל ר' ישעיה ואמר, "מדוע באתם אלי לשאל באור בדברי הרמב"ם, הרי על הרמב"ם ישנו פרוש בשם 'כסף משנה', הביטו בו, ויתבארו לכם דברי הרמב"ם".

וישתומם ר' ישעיה עד מאד, למראה עיניו ולמשמע אזניו. (סיפורים נפלאים)

וא-ל שדי יתן לכם חממים (מג יד)

בעוד החסיד ר' חיים מנדל שהתגורר בחו"ל, טרוד בהכנותיו להגיע ירושלימה לשבת

אחר חג הפסח עמדתי להתניצב בפני הצבא, ונכנסתי תחלה לרופא צבאי שבדק אותי ואמר, "אלו הייתי יושב בוועדה הצבאית בפניה אתה חייב להתניצב, הייתי מקבל אותך על אף משקלך הירוד".

הדברים הכניסו מורא בלבי, נסעתי אל הרה"ק **רבי יוסף מאמשינוב** זיע"א, והגעתי בשעה שהרבי ערוך את שלחנו לסעודת ראש חודש אייר עם קהל חסידיו ואורחים רבים. הרבי שמע את בקשתי, אחר פקד עלי לטל דים ולאכל על אף הדיאטה הקפדנית, באמרו, "סעודת מצוה לא מזיקה".

סמכתי על הרבי וסעודתי, אחר תקופה ארכה בה ענייתי בצום נפשי, אחר הסעודה שלחני הרבי לשתדלן ידוע באמשינוב שנתן לי פדורים להרזיה, ואמר לי לטל פדור אחד יום לפני המועד בו עלי להתניצב לצבא.

טרם נפרדתי מהרבי, הוא נתן בידי מקתב לחתנו רבי יעקב שרגא פייבל זינגר וצ"ל שכהן כרבה של אוסטרוכה, שישתדל לסדר לי הכרות עם הרופא המחוזי החדש, כדי שאוכל לשתדו בממון טרם אתניצב לפניו.

אותי צוה הרבי לא לשחד את הנכרי בכסף רב, באמרו, "דבר זה למדנו מייעקב אבינו כששלח את בניו מצרימה והיה צרו לשחד את הגוי, יוסף, אמר להם שיקחו עמם רק מעט צרי מעט נכאת דבש ולט', משמע שאסור לשחד גוי במתנה גדולה".

בנוסף, צוה עלי שבפליה לפני ההתייצבות אגמור כל ספר תהלים, וכן אומר שבע פעמים פרק ל"ב, 'לשלמה אלקים משפט'י לבן מלך תו', אחר ברוך אותי, "כשם שהיהודים במצרים נמאסו על המצרים, כך תמאס אתה על הפולגים".

הרבי, לימים התישב בקוֹז'ניץ, והמשיך בדרך אביו פאדמו"ר בבבלעגודוב.

גם לאחיו רבי משה מקאריב, היה חתן בשם רבי אבי עזרא זעליג אונגר, אף הוא נכד הרה"ק מקוֹז'ניץ, הוא היה בנו של הרה"ק רבי אברהם אלחנן מקאלושיץ. שני החתנים ישבו אצל חותנם בבבלעגא, ואכלו על שלחן סבם הרבי בעת ובעונה אחת.

כדי להבדיל ביניהם, בנו בני המשפחה את חתנו של הרה"ק רבי אלעזר, בשם, "זעליג הקטן", בשל היותו קטן קומה.

היה זה בחול המועד סכות, ביומא דאושפיזא דיוסף צדיקא, כאשר שמע רבי שלום פי מכנים את נכדו בכנוי זה, שאל בתמיהה, 'הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם', זה הקטן גדול? היה. באותה שעה, פרש הרבי את הפסוק 'הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם'.

ידוע, שכל אחד משנים עשר שבטי י-ה מרמז לצרוף אחד משנים עשר צרופי השם הו"ה ברור הוא. כשאבד מהם יוסף הצדיק, היה בנגימן אחיו תחתי, וממילא, היו לו את שני הצרופים, שלו ושל אחיו.

משרא יוסף הצדיק את אחיו בנגימן, הבחין במעלתו זו, ולכן שאל את אחיו בתמיהה, 'הזה', ז"ה בגמטריא י"ב, 'אחיכם הקטן אשר אמרתם', הלא גדול הוא, שמצדד הוא שני צרופים משמו יתברך. (פנת יקרת ע"פ אוהב שלום)

חנכה, אל הרה"ק **הבית ישאל** זיע"א, התקשר אליו הנגיד ר' יצחק אייזנר, ובקש שיזכירונו לפני הרבי, אחר שלאחרונה קם כנגדו מתחרה במסחר, גוי עז פנים, המאים על פרגסתו.

בבאו, מלא ר' חיים את שליחותו, ומסר לרבי את הדברים, הרבי לא הגיב ולא ענה מאומה. רק מאחר יותר, בהפרדו ממנו לפני שובו לחו"ל, אמר לו, "הזכרת את יצחק, העקר הוא שיתברך בהצלחה.

אימא בפרשת השבוע, כשיעקב אבינו ע"ה שלח את בניו למצרים, אמר להם, 'וקל שדי-י' יתן לכם רחמים' ומפרש רש"י, "מעלת אינכם חסרים אלא תפלה", מה היתה כונתו, ברכה שיצליחו, כשיש הצלחה, אין שום מפריע."

נשסים הרבי דבריו אלו, צוה על ר' חיים שימסר כל זאת לר' יצחק אייזנר. כעבר זמן קצר נהפך שאתו ערל מתחרה מצא את מותו באפן פתאומי, וסכנת המתחרה חלפה. (פאר ישראל)

הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם (מג בט)

נכדו של הרה"ק המגיד מקוֹז'ניץ זיע"א, הרה"ק **רבי אבי עזרא זעליג שפירא** זיע"א, נשא את בתו של רבי אלעזר רחט, בנו בכורו של הרה"ק **רבי שלום מבעלזא** זיע"א. לאחר נשואיו ישב 'קעסט' בבבלעגא, כשהוא נסמך על שלחן זקנו

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב והלמדניו

ששון", "דבר בעתו", "מזמור לאסף", ועוד, זכה תדיר לגלוי אליהו הנביא זכור לטוב.

ידוע הדבר שהמקבל הרה"ק **רבי שטון מרדכי** זיע"א הוא הרב המחבר ספרי "קול

מלוה מלכה

שמים לבטלה", מרב פחד התעורר מיד, והנה חלום.

מהיום ההוא והלאה, לא היה ביכלת אותו חסיד מקרב להזכיר שם ה' כל ימיו, תמיד בהגיעו לאמירתו אֲחֻזְתָּהוּ חֵיל וְרַעְדָּהּ, הוא קפץ ורקד, ואף התחבא מתחת השלחנות והספסלים, מרב אימה ופחד, אף את השם לא הוציא מפיו. (גדולים צדיקים)

מעשה ביהודי חסיד בשם ר' דוד לובר ז"ל, שהאריך ימים ונפטר בגיל תשעים ויש. ספרו עליו שהיה עשיר מפלג, ומאן דהוא אמר לו שכדאי לו להקפיד על קיום מצות סעודת מלוה מלכה, הוא החליט לאמץ מצוה זו, והיה עורך סעודה בבית המדרש ברב עם ובגד רחבה.

רגיל היה לומר שלאחר אריכות ימיו ושנותיו, יצא דוד המלך לקבל את פניו בזכות הסעודות שערך לכבודו.

נקפו שנים, ר' דוד חלה בשתוק ל"ע, אף על מצותו לא ותר. לא זו בלבד שהמשיך לערוך סעודות מלוה מלכה, אלא בקש מבאי ביתו שישארוהו לבית המדרש לסעודה, והיה משתדל להכין דבר מה בעצמו, למרות יסוריו ומדווינו, עקב השתוק שסבל ממנו.

לימים ארע עמו פלא והיה זה קדוש השם מפלא, ר' דוד נרפא מן השתוק, היה ביכלתו להכין שוב את כל הסעודה במו ידיו כמקדם, והיה נוהג לצדקה בגד רחבה. לפני פטירתו הותיר קרן קיימת, שממנה ממנו את סעודות מלוה מלכה משך שנים. (אנא עבדא)

הדבר נתפרסם על ידי הספר שזכה לספר את הרב, שהיתה לו הזכות באחת הפעמים בהן הגיע לביתו, לראות את רבי ששון מרדכי יושב בנחת עם אדם זר, שלא היה מוכר בשכונת היהודים.

משהלך האורח, שאל הספר את הרב מי היה אותו האיש, ולא השיב לו. רק לאחר הפצרות מרבבות, ספר שהיה זה אליהו הנביא זכור לטוב. אחר שחשף לפניו את סודו, הוסיף ואמר כי על הספר לשתק ולנצר סוד זה, כי חיינו תלויים בו.

כך נשמר הדבר בלבם של הספר שנים רבות, עד שיום אחד השתפר, וגלה את הסוד של הרב, לדאבון לב לא עברו ימים רבים, ורבי ששון הסתלק לבית עולמו, ביום עשרה בטבת שנת תק"צ. (מול סיון)

שמעתי מאבי שאחד ממקורבי הרה"ק רבי מאיר מפרמיטלאן זיע"א, הפציר בו רבות שהוא חפץ לראות את אליהו הנביא, הרבי לא נענה לבקשתו, אף משלא חדל מלהפציר, נעתר לו באמרו, "תראהו ותתחרט".

במוצאי שבת קדש, בעת סעודת מלוה מלכה, נרדם אותו מקרב, והיה נדמה לו שאיש אחד נכנס לביתו. על שאלתו מי הוא, אמר לו כי הוא אליהו, שמח בעל הבית ואמר לו שישב בראש השלחן.

אחר בקש את סליחתו לרגע, כי פיון שזכה לאורח כה חשוב, הוא חפץ לכבדו במיני מרקחת שיביא, ויברך בביתו. גער בו אליהו הנביא ואמר, "טפה סרוחה, הכי בשביל כבוד בשר ודם אזכיר שם

יומא דהילולא

לאחר מלחמת העולם ביה סבל רבות ונצל בנסים גלויים, הצליח בשנת תש"ח לעזב את רומניה הקומוניסטית ולחזור להוריו שבארצות הברית, אותם לא ראה במשך שבע עשרה שנה. השתקע בניו ג'רסי, ביה הקים בית מדרש גדול ומפאך ואף כונן ישיבה לבחורים. בשנת תשכ"ו אחר פטירת אביו, עבר למלא את מקומו כאדמו"ר בפיטסבורג.

געגענעווי לארץ הקודש לא נתנו לו מנות, כעבר ארבע שנים עלה ארצה ובהר להשתקע באשדוד, שהיתה אז ארץ ציה ושממה ברוחניות, ביה יסד את מוסדותיו ומפעל חיו התורניים, ומסר נפשו להפצת תורה וחסידות עד יומו האחרון.

אהבתו לארץ הקודש לא ידעה גבולות, כשהבחין בדרך נסיעתו לירושלים, ביהודים העמלים באדמתה, ירד מהמכונית והביט בהם בשמחה גדולה באמרו, "אלמלא בושתי הייתי מקבץ זעתם מגבם ורוחץ ביה את פני".

תפלותיו מלאות הכסופים מתוף דבקות עצומה, משכה אליו כל דורש ה', רבים באים היו לשמע את תפלותיו שהיו בנעימה מתוקה.

השיב אלפים בתשובה בזכות פעילותו הענפה לקרוב לבות בני ישראל. בכל מקום אליו הגיע, חולל מהפכה של ממש, אם בנו ארק, ביה הקים מוסדות גדולים יש מאין, וכן באשדוד, אליה הגיע כשהיתה מדבר

של רבנו הרה"ק רבי אברהם אבא לייפער האמונת אברהם מפיטסבורג זיע"א זרח ביום י"ח כסלו תרע"ח בעיר קראלי, בבית אביו הרה"ק **הצדקת יוסף** שהיה בנו של הרה"ק **רבי ישכר בער מסאטמאר**, בן הרה"ק **רבי מרדכי מנדבורנה**.

במטה להשיא את בנות אחיו שנשארו יתומות, נסע אביו רבי יוסף לארצות הברית לאסף כסף עבורו, בהגיעו לפיטסבורג, מצא ביה הרבה יהודים חרדים והתחיל לעורר את הצבור ולחזקו, השפעתו היתה כה גדולה, עד שטובי העיר הציעו לו שייבא וישתקע בקרבם.

הוא גאות להצעתם, והביא את כל משפחתו לפיטסבורג. בהם רבנו שהיה אז בן שש שנים, בראגתו לחנוכם הטהור של בניו, שלח את בניו לישיבות גדולות בהונגריה. בן שתים עשרה וחצי היה רבנו, כאשר נשלח ללמד בישיבת ראחוב, ביה הצטין עד כדי שראש הישיבה הגאון **רבי שלמה זלמן פרידמן** העניק לו סמיכת חכמים, יורה יורה, והוא אף בן שש עשרה שנה.

משם נסע לסעקלהיד לישיבתו של **רבי יהודה סג"ל רודנר** בעל אמרי יהודה, ונחשב שם כבחור מיוחד, בהגיעו לפרקו, בחר בו הרה"ק **רבי איתמר מנדבורנא** זיע"א כחתן לבתו. החתנה נערכה ללא השתתפות אביו רבנו, שנבצר ממונו להגיע עקב רוחות המלחמה שכבר נשבו אז בארופה.

התמוטט ונפל, וְכָךְ הַשִּׁיב נִשְׁמַתוֹ הַטְּהוֹרָה הַזֵּכָה וּבָרָה אֶל יוֹצְרוֹ, בְּיוֹם הַמֵּר וְהַנְּמָקָה עֲשָׂרָה בְּטַבַּת תּשׁ"ו. בְּהַלְוִיתוֹ הַשְּׂתַתְּפוּ אֶלְפִים, נִטְמוּ בְּחֻלְקַת הַרְבָּנִים אֲשֶׁר בָּהֶר המנוחות. (אגרא דבי הילולי, זכרונם לברכה, אבא לטולם)

בְּאַצְאִיו, הרה"ק **רבי מרדכי יששכר בער מפייטסבורג** זיע"א, בְּנוֹ חַיִּים שְׁנֵסְתַּלְקַק עַל פְּנֵיו בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן שֵׁשׁ שָׁנַיִם, בְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק אֵיזִיק שְׁנֵסְתַּלְקַק עַל פְּנָיו בֶּן כ"ב שָׁנָה. חֲתָנָיו, רַבִּי דָוִד שְׂפִיגֵל מֵאוֹסְטְרוֹבָא, רַבִּי דָב צְבִי קוֹרִיזִינְט, רַבִּי גֵרְשׁוֹן פֶּרֶל.

מֵאַמְרוֹתָיו

יִבְנֶה הַמִּקְדָּשׁ כּו' יִתְבַּרַךְ וְיִתְעַלֶּה עַל כּוֹס יֵין מְלֵא כּו' (זמר צור מטלו) בְּגָלוֹת הַחֵל הַזֶּה, צְרִיכִים אָנוּ לְכוֹס יֵין שֵׁשִׁימּוֹחַ לִבָּב אָנוּשׁ. אַבְל כְּשֵׁיבְנֶה הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהְרָה בְּיַמֵּינוּ, הַשְּׂמִיחָה תֵעַלֶּה עַל כָּל גְּדוּתֵיהָ, וְלֹא נִזְדַּקַק עוֹד לְיֵין שֵׁשִׁימּוֹחַנו, יִתְקַזֵּים אַז 'הַרְחֵמוּ הַנִּזְדַּקֵּשׁ יִתְבַּרַךְ וְיִתְעַלֶּה עַל כּוֹס יֵין מְלֵא, גַּם כְּשֶׁהַכּוֹס יֵין תִּשְׁאַר מְלֵאָה, וְלֹא נִטְעַם מִמֶּנָּה. (פניני חודש)

בְּטַעַם הַמִּנְהַג שְׂמֵתֵאֲסִפִּין בְּאַסְפַּת מְרַעִים וְיִדִּידוֹת בְּשִׂמְחַת 'שְׁלוֹם זְכָר' (רמ"א יו"ד רס"ה יב), דְּהֵנָּה מוּזָבָא בְּטַעַם מִנְהַג ה'שְׁלוֹם זְכָר' דְּהוּא כְּדִי לְנַחַם אֶת הַתֵּינּוֹק שֶׁשָּׂכַח אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלְמָדוֹ הַמְּלֵאָךְ (ט"ז טס יג).

אַמְנָם אֵיתָא בְּמִשְׁנֵה (אבות ו ו), דְּמַהמ"ח קוֹנְיָנִים שֶׁהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּהֵם הֵם 'דְּקִדּוֹק חֲבָרִים' ו'פְּלִפּוֹל הַתְּלַמִּידִים'. מִמִּילָא רוֹמְזִים לוֹ בְּאַסְפָּה זֶה, דְּעַל יְדֵי חֲבָרִים, יוֹכַל שׁוֹב לְהַשִּׁיג וְלִקְנוֹת אֶת הַתּוֹרָה שֶׁשָּׂכַח. (פתגמי אורייתא)

שְׂמֵמָה בְּרוּחָנִיּוֹת, וְהִיָּה מְכַתֵּת רִגְלָיו בְּשַׁבָּתוֹת מְבִית כְּנֶסֶת אֶחָד לְמִשְׁנָהוּ, מְעוֹרָר לְבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׂבִשְׂמַיִם וְלִשְׂמִירַת הַמִּצְוֹת.

מִדַּת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל הַעֲצוּמָה שְׂבָה נַחַן, פְּתַחָה לְפָנָיו אֶת לְבוּתֵיהֶם שֶׁל כָּל אֱלוֹ שְׂבָאוֹ עִמּוֹ בְּמַגְעַ, וְרַבִּים הַשִּׁיב מְעוֹן. בְּהַזְדַּמְנוֹת גְּלָה כִּי בְּיוֹם הַכְּסוֹ לְעַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, קִבַּל עַל עַצְמוֹ שְׁלֵא יַעֲבֹר יוֹם בְּלִי לְחַפְשׁ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְזוּלַת. שְׁלַחְנוֹתָיו וְנוֹגְנֵיו הַמְעוֹרְרִים, הַפִּיחוּ רוּחַ שֶׁל קִדְשָׁה עַל הַמּוֹנֵי מִשְׂתַּתְּפִים.

בְּאַחֲרִית יְמָיו, שָׁגַר רְמִזִּים רַבִּים עַל הַסְּתַלְקוֹתוֹ הַקְּרוֹבָה, בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קִדְשׁ הָאֲחֵרוֹן לְיַמֵּי חַיָּיו, בָּא אֵלָיו יְהוּדֵי מְלוֹנְדוֹן לְבִרְכַּת פְּרֻדָּה, וְרַבְּנּוֹ מִצְוָה עָלָיו, "לֵךְ וְעֲלֶה לְבָנִי", הָאִישׁ לֹא הִבִּין עַל מַה וְלָמָּה, וְנִסָּה לְשַׁאֵל בְּשִׁנִּית וְאִף בְּשִׁלִּישִׁית, אִךְ רַבְּנּוֹ הִשִּׁיבוּ, "אַחַר כֵּךְ תָּבִי".

בְּיַמָּיו הָאֲחֵרוֹנִים הַתְּבֻטָּא וְאָמַר לְמִשְׁמִשׁוֹ תוֹךְ כְּדִי טִיּוּלוֹ הַקְּבוּעַ, "צְדִיקִים טָרְם פְּטִירְתֶּם מְבָרְכִים 'שֶׁהַכֵּל נִהְיָה בְּדַבְרוֹ', וּמִסְבִּירִים שְׂאֵת ה'שֶׁהַכֵּל', הִינּוּ הַבְּרָכָה הָרֵאשׁוֹנָה עוֹשִׁים כְּאֵן, וְאֵת הַבְּרָכָה הָאֲחֵרוֹנָה כְּכָר עוֹשִׁים בְּעוֹלָם הָאֲמֵת. אֲנִי אֲסַבִּיר לָךְ פֶּשֶׁט אַחַר, הִרִי 'אֲסוּר לְאָדָם לְהַנּוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה', וּבְשִׁעָה שְׁעוֹבֵר אָדָם לְעוֹלָם שְׂכָלוֹ טוֹב, נִהְיָה הוּא מֵאֵד, עַל הַנָּאָה זֹאת 'שׁ לְבָרַךְ שֶׁהַכֵּל'".

כְּדַבְרֵי נְבוּאָה אָמַר דְּבָרָיו, בְּבִקְרוֹ שֶׁל יוֹם רֵאשׁוֹן, יוֹם עֲשָׂרָה בְּטַבַּת, בְּחֵמֶשׁ לְפָנוֹת בְּקוֹר, חֵשׁ בְּרַעַ, הַתְּפַתֵּל מְכַאֲבִים, וּבְקֶשׁ דְּבַר מַה לְשִׁתּוֹת. מִשְׁהִבִּאוֹ לְפָנָיו כּוֹס קֶפֶה, בְּרַךְ 'שֶׁהַכֵּל', לְגַם לְגִימָה אַחַת, יָרַד מֵהַמְּטָה, וּמִיַּד

פרשת מקץ

נוח החברי

הרה"ק רבי אברהם המלאך זיע"א רשם את הדברים אשר מסר לו אביו הקדוש המגיד הגדול ממזריטש זיע"א ביום ח"י כסלו תקל"ג, יום אחד לפני הסתלקותו: במעמד תלתא אני וחברי הרב הקדוש מ' יהודה ליב הכהן נ"י והרב הקדוש מ' זלמינא נ"י וגם כל הדבורים ששמענו. ראשית אמר בזה הלשון: **מיינע קינדער, איר זאהלט זיך אלטין אין איינים וועט איר אלץ איבער קימין וועט איר גיין אלץ ווייטער ניט צוריק ח"ו [-בניי, החזיקו עצמכם ביחד וכך תעברו הכל, וכך תוכלו להתקדם ולא ללכת לאחור חלילה].** והרמז, 'הוא באחד ומי ישיבנו' (מגיד דבריו ליעקב' עמוד תקפב).

החסיד רבי מאיר ממיר זצ"ל היה מתלמידיו של הסבא קדישא הרה"ק רבי מרדכי מלכוביץ זיע"א. פעם נסע רבי מאיר כדרכו למסחרו. פתאום נקלע לנסיון קשה מאד, והנסיון היה קשה כל כך שלא ידע עצה איך להיפטר ממנו. וחשב לעצמו: גם אם יעשה הדבר ח"ו האיך יגיע אח"כ לרבו?! והשיב לעצמו, שלא יגיע לרבו בשביל זה. **חשב עוד: הלא החבריא קדישא ירגישו, ואיך ישא פנים אליהם?! ואזר עוז בעצמו ועשה מעשה והרחיק את הנסיון ממנו, ונפטר ממנו. כשבא אח"כ ללכוביץ, אמר לו הרה"ק מלכוביץ: מה שלא יכול הרבי לעזור, עוזרים החסידים!**

החבריא קדישא מגינה יותר מהרבי ('יהי אור' עמוד ריז).

על הפסוק (בראשית מא ב): **'וְהָיָה מִן הַיָּאָר עֹלֶת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מְרָאָה וּבְרִיאַת בֶּשֶׂר וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּי, כְּתַב הַרְה"ק רַבִּי חֲנוּךְ צְבִי הַכֹּהֵן מִבְּנֵי דַזִּיע"א בִּסְפָרוֹ 'כֹּהֵן פֶּאָר': אִתָּא בְּתַרְגוּם 'בִּאֲחוּהוּ', עַל יְדֵי שֶׁהֵמָּה בִּאֲחוּוֹהוּ זֹכִיךְ ל'וַתִּרְעֶינָה בִּאֲחוּי, וְרַש"י ז"ל פִּירֵשׁ, בְּגוּמָא שְׁקוּרִין זֹמַפּ [-בוץ], שְׂזָה עֵיקַר שְׂאָדָם יִתְחַבֵּר וַיִּתְרוּעַע עִם חֲבֵירוֹ וַיֻּכַּל לְמִשׁוֹךְ אוֹתוֹ מִהַזֹּמַפּ.**

הצדיק מסתיר עצמו

סיפר הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זיע"א: פעם אחת בליל שישי בחצות הלילה הביע הרה"ק רבי דוד מטאלנא זיע"א את רצונו לצאת לדרכו לשבות במקום מרוחק, והיה אז שלג כבד ורוח סערה, ואין יוצא ואין בא. כמוכן שמיד הלכו להעיר את העגלון, שיכין את המרכבה עם הסוסים בכדי שיוכל לצאת לדרכו. אך העגלון סירב לנסוע במזג אויר קשה כל כך. אך הרי אין מסרבין לגדול, וסוף דבר שנסע בעל כרחו. כמוכן שבכל עת הנסיעה היה סר וזועף על שהוכרח לנסוע בשעה כזו, והיות ונערם שלג רב בדרכים נאלצו לנסוע במזחלת שלג שעליו היו קבועים פעמונים שיתריע לנסועים ממול שיש מרכבה בדרך, בכדי שלא יפגעו בהם. **לפתע שמעו פעמוני מרכבה הנוסעת על הדרך מולם, ושאל רבי דוד מטאלנא את העגלון: מי יכול להיות זה הנוסע לדרך במזג**

אזיר קשה כל כך? והשיבם העגלון מתוך כעסו: רבינו שואל מי יכול לנסוע בשעת סערה גדולה ומזג אויר רע שכזה - או שהנוסע הוא רבי או שהנוסע הוא גנב! גנב בורח מאלו שרודפים אחריו לתפסו, ורבי יש לו ענין לצאת לדרך דוקא בשעה זו! והיה רבי דוד תמיד חוזר על אמרתו של העגלון: 'אדער א רעבע אדער א גנב' [-או שהוא רבי או שהוא גנב]. כשכוונת קדשו היתה שמעבודתו של צדיק הוא לנהוג גם בדרכים נסתרים בכדי לפעול מחוץ לדרך הטבע, דוגמת גנב המסתיר עצמו ודרכיו ואינו נוהג כשאר כל אדם (כנסת דוד' קונטרס סיפורים נפלאים, אות סג).

בימים שבתחילת הנהגת הרה"ק השפת אמת' זיע"א, היו איזה אנשים אשר דבר הנהגת עדה של אלפי חסידים ע"י אברך בן כ"ג שנים היה חידוש בעיניהם, והחליטו לנסוע לגור לבוא לפני הרבי הצעיר ולתהות על קנקנו. כשנכנסו לחדר הרבי, פתח הרבי תיכף את פה קדשו, לפני שהספיקו הם לומר דבר, והקשה במה דמצינו ביוסף הצדיק כשעמדו השבטים לפניו שנאמר (בראשית מב ח) 'יִכָּר יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא יָכְרָהוּ', שחשבו השבטים את יוסף כאחד מגויי הארץ, וקשה, היאך יתכן שיחשבו כן ביוסף הצדיק, וכי לא יכלו להבחין בהכרת פניו את קדושתו. אלא, תירץ השפת אמת, ללמדנו כי הצדיק הגדול יודע להעלים מעלתו וקדושתו מעיני בני אדם ולהסתיר עצמו עד כדי כך שיחשבוהו לגוי (ממעונות אריות).

רחמי הצדיקים

הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זיע"א, האהבת ישראל, ערך ביקור במעונה של הרבנית מרת

מרים חיה, אשת הרה"ק רבי יואל משאץ זיע"א ובת הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א בשאץ, ואף הגיש לה קוויטל ופדיון. בין המתלווים אליו לאותו ביקור היה הרה"צ רבי אברהם שפירא זצ"ל, לימים הרבי מטלוסט, אחיו של הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זיע"א, אשר התגוררו בשאץ, והוא אשר סיפר את הדברים דלהלן: במהלך השיחה ביקש האהבת ישראל לדעת מנין נובע כוחה הגדול של הרבנית לפעול ישועות. נענתה הרבנית בענוותנותה והשיבה: על כך יש לי להודות ללייבקה הגנב!

ופתחה לספר: בערב יום כיפור נוהגים היו יהודי פרימישלאן כולם לעבור לפני אבי הקדוש ולקבל את ברכתו ל'גמר חתימה טובה'. שנה אחת ואני עודני ילדה קטנה ניצבתי בחדרו באותה שעה, בין הבאים נכנס ובא איניש דלא מעלי, אחד מבני העיר אשר ידוע היה לשימצה כמי שמתפרנס משלוח יד ברכוש הזולת. הוא אמנם משתדל היה שלא לגנוב אצל יהודים, אולם לא היה בכך בכדי לכפר על מעשיו הנלוזים. כאשר ניגש לפי תורו לפני אבי הקדוש והושיט את ידו לקבל ברכה, מיהר אבי למשוך את ידו חזרה וסירב לברכו. אולם לייבקה התעקש והחל שופך דמעות כמים בהפצרות ובתחנונים כי יברכו הרבי כאשר את שאר היהודים. הוא אף טען כי איננו אשם, באשר זו היא הפרנסה ש'נגזרה עליו מן השמים'. אולם אבי הקדוש הכחיש ואף השיב לו כי כל יהודי יכול לבחור לעצמו לקבל את השפעת הפרנסה שלו מן השמים בדרך הישרה בהיתר ובכשרות. בסופו של דבר לאחר רוב תחנונים ודמעות נכמרו רחמיו של אבא. הוא עטף את ידו במגבת וככה אחז בידו של לייבקה והעניק לו ברכה. בראותי כי כן ניגשתי מיד אל אבי הקדוש ואמרתי לו: אם עלה בידו של ברנש כזה

ניגון מיוחד לקראת הימים הנוראים, וכאשר היה נהוג אצלו מדי שנה לחבר ניגונים חדשים. והייטב לב אמר שאינו רוצה שיזמרו ניגון זה. אחר זה נתברר כי מחבר הניגון לא הצליח להשלים התנועה האחרונה של הניגון, ובתו עזרה לו להשלימו. וחזינן מזה כי הייטב לב הקפיד מאד על כל ניגון שיהא מקור מקומו טהור, ומה שלקח הנגון מבית משתה היין לזמרו על חי ה' בוודאי היתה לו בזה כוונה מיוחדת (זמירות שבת 'עטרת יהושע', בהערות 'צדיק מה פעל' אות קטו).

כתב הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זיע"א (פרשת וירא) ששמע מזקיני רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א שמה שאומות העולם משוררים 'לידער' [-שירים], בכלום הם בחינת יראה ואהבה בהתפשטות מעילא לתתא בכל המדרגות התחתונים.

והגיד הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א (ליקוטי מוהר"ן תורה ג): **שדוד המלך ע"ה היה יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם כשר להעלותה אל הקדושה.** וזהו (תהלים עח עא) **'מאחר עלות הַבְּיאוּ' היינו גם הנגינה שהיא מאחורי הקדושה,** בבחינת 'מאחר עלות', מאחר המניקות, כי הנגינה דקדושה הוא מאתר דנביאים ינקין. והנגינה שאינו בקדושה היא בחינת מאחר עלות מאחורי הקדושה. ודוד המלך ע"ה היה יכול לתקן נגינה זו גם כן, ועי"ז נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל.

לקבל ממך עכשיו ברכה, אין זאת אלא ששעת רצון נדירה ומיוחדת היא עתה, מבקשת אני אפוא כי תברך גם אותי. שאל אותי אבי: במה אברכך? והשבתי, שברכותי תתקיימנה. והוא אכן ברכני. אגב, מסופר כי אותו לייבקה שב בתשובה שלימה, ולאחר הסתלקות הרבי הקדוש מפרמישלאן מוצאים היו אותו לא אחת מתמוגג בדמעות שליש על קברו הקדוש (אספקלריה המאירה' ח"ב עמוד תקצד).

על הפסוק (בראשית מב כא): **'וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אָבֵל אֲשָׁמִים אָנַחְנוּ עַל אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרָת נַפְשׁוֹ בְּהַתְּחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעָנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת,** פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: **שעל כל פנים היה להם לרחם עליו בראות אחיהם מתחנן על סכנת נפשו ונתאכזרו עליו ודבר זה מגונה לצדיקים לעשותו.**

מזמרת הארץ

סיפר הרה"ק רבי משה אריה פריינד זיע"א: פעם הלך הרה"ק הייטב לב זיע"א ברחוב העיר בלויית אחד מבחורי ישיבתו. ובדרכם עברו ליד בית מרזח, ושמעו כי הנכרים המשתכרים שם ביין שרים ניגון אחד. הייטב לב פנה אל הבחור שליוהו ואמר לו: ניגון זה טוב מאד לזמרו על הזמר חי ה' ביום שבת קודש. הבחור תמה ואמר: האיך נוכל לזמר על תיבות קדושות ניגון שהמה מזמרים במקומות כאלו? השיב לו הייטב לב: **אנו נמתיק את זה.**

והוסיף ואמר: אמנם לעומת זאת היה פעם אחרת, כאשר אחד מחסידי הייטב לב חיבר

עד שרבי מנדלי יגיע אליהם. כשהגיע רבי מנדלי הזמין אותו בחביבות לעלות על הכרכרה. רבי מנדלי לא סירב ועלה לשבת לצידו. לכבודו של רבי מנדלי התחיל הגביר לגלגל שיחה בעניני תורה וחסידות, למרות שמזה שנים רבות לא עסק בענינים אלו.

אך לבו של רבי מנדלי לא נמשך אחר פלפול עם יהודי המבקש להתגאות בדברי תורה אך אינו מקיימם במעשה, והעדיף לפנות אל הגביר בשאלה: אמור נא לי ידידי: איה עולם הזה שלך? ובהטעמה מיוחדת אמר את שתי המלים האחרונות. לשמע השאלה צחק הגביר במלוא הפה ואמר: האינך רואה את עושרי הרב, הכרכרה אשר עליה אנחנו יושבים שייכת לי, העגלון היושב על מושבו עבדי הוא, ואגב, התבונן על מלבושיו המפוארים שמהם תוכל לשער את עושרו של אדוני, ואין הוא היחיד, בביתי עומדים לרשותי עשרות עבדים ושפחות וכולם לבושים תלבושת אחידה, מלבד כל זה רכשתי שדות וכרמים מרובים, ואתה עוד שואל, איה עולם הזה שלי?! סיים העשיר את תשובתו אף הוא בשאלה.

אך רבי מנדלי לא הניח לו ואמר: כל זה הוא העולם הבא שלך! אך שאלתי היתה, איה העולם הזה שלך?! דברים היוצאים מלבו של אדם אינם לריק, סופם שיפעלו את פעולתם, על אחת כמה וכמה אלה שיצאו מפיו של צדיק כמו הרבי ר' מנדלי. ואכן הדברים לא נתנו לגביר מנוח, נכנסו ללבו ויסרוהו קשות. אכן צדקו דברי רבי מנדלי, אמר לנפשו, משלמים את כל שכרי בעולם הזה כדי שאשאר ערום בלי כל זכות ואענש בעולם הבא על עבירותי, הרי שאני אוכל עתה את חלק עולם הבא שלי.

על הפסוק (בראשית מג יא): 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֶפֹּא זֹאת עָשׂוּ קָחוּ מִזְמַרְת הָאָרֶץ בְּכַלְיָם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה', פירש הרה"ק ה'אמרי חיים' מויזניץ זיע"א ('אמרי חיים' ליקוטים): קבלו זמירות מן הארץ, ממקום נמוך, מארציות, והניחו את הזמירות בכליכם להעלותם ולקדשם בקדושתכם. וכמו שעשה הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זצ"ל וכ"ק הסב"ק [הרה"ק האהבת ישראל] זצ"ל ששמעו זמירות ושירים מאנשים פשוטים וכדומה וברוב קדושתם העלו אותם, והורידו לאיש מנחה, ותביאו מנחה מתנה לאיש זה הקב"ה, ה' איש מלחמה, לא"ש נוטריקון: שמור את יום השבת לקדשו, לזמר שירות ותשבחות בשבת קודש.

דרך התשובה

הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א, הידוע בכינויו השרף מקוצק, היה בצעירותו מכתת רגליו לרבו הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א. פעם אחת בלכתו לרבו פגע בחבירו מימות נעוריו שרכב על גבי מרכבתו. בילדותם למדו יחד, אך כשהתבגרו נפרדו דרכם. רבי מנדלי הלך בדרכי החסידות ואילו הוא פרש מדרך היהדות והלך לעסוק בדרכי מסחר. ואמנם עשה חיל בעסקיו וצבר לו הון רב ונכסים מרובים. עתה הביט ממרומי מושבו בכרכתו המפוארת על ההלך המשרך דרכו, ידיו מנוער רבי מנדלי מקוצק.

אמנם אין הם צועדים כיום באותה דרך, אך אין זה מדרכי הנימוס לעבור על פני ידיו לשעבר מבלי להזמינו לעלות על הכרכרה. מיד ציווה על העגלון לעצור את הכרכרה ולהמתין

מדרשות כמו שנאמר (משלי ח לד) **'אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום'.**

כבוד הבריות

על ביקורו של הרה"ק רבי הלל מראדושיץ זיע"א בעיר טריסק מסופר, כי נתכבד שם על ידי אחד מעניי העיר לסעודה בליל שבת. להפתעת הכל נענה רבי הלל להזמנה. בליל שבת אחרי התפלה הלך רבי הלל עם מלוויו לסעוד בבית העני. רבי הלל קידש על היין ובצע על הפת. דגים לא היו, כי לעני לא היה אפשרות לקנותם.

במקום מרק הביא העני קערה גדולה שהכילה מרק של כרוב חמוץ. כל המלווים הסתכלו על רבי הלל ותמחהו מה יעשה בקערה זו, כי ידעו שמעולם לא טעם טעמו של כרוב [בגלל חומרא שלא היה אפשר לבדוקם כראוי]. **רבי הלל נראה מהרהר לרגע. ראשו היה סמוך על ידו ופניו לא נראו. פתע התנער מהרהוריו והחל אוכל את הכרוב בתיאבון לא רגיל אצלו, הקערה ממש רוקנה על ידו, אפילו לשייריים לא השאיר! היהודי הכפרי שראה את תאבונו של הצדיק ממאכל עוני זה, פרץ בבכי מתוך שמחת אושר. אחרי ברכת המזון אמר רבי הלל למקורביו מלוויו: 'מוטב לאכול כרובים אלו מאשר לאכול אנשים' (הסבא הקדוש מראדושיץ, עמוד 132).**

וראוי לציין מה שכבר אמרו חז"ל שאין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים (במידי דאכילה, ראה תוספות גיטין ז. ד"ה השתא), אלא שכוונתם הייתה שאין צריך לבדוק מה שאוכל אצל חברו כדי שלא לביישו.

התעשת הגביר ואמר לרבי מנדלי: אם חרף עוונותי היתה לי זכות שבגינה נשלחת אלי כשליח מן השמים להעיר אותי מהתרדמה העמוקה שנפלה עלי ולפקוח עיני לראות את המדרון התלול לעברו אני צועד, הרי שמוטלת עליך המלאכה לגמור את המצוה ולהורות לי את דרך התשובה שדרכה אוכל לשוב בתשובה שלימה על כל מה שחטאתי! נטלו רבי מנדלי עמו לרבו הרבי ר' בונם מפשיסחא, והוא הורה לו כיצד יעשה תשובה. הגביר קיים את כל מה שנאמר לו ותוך זמן קצר הפך לבעל תשובה גמור. את עושרו הרב העמיד לרשות חסידי רבי בונם, ורבים מהחסידים נתמנו למשרות שונות בין צוות פקידיו באחוזותיו הרבות. הוא עצמו היה מבלה את רוב זמנו בלימוד התורה ובהתעודות חסידים. לא עברו שנים רבות והוא נמנה על תלמידיו החשובים של הרבי ר' בונם. מעתה זכה להנות באמת מעולם הזה ואילו רכושו האמיתי שמור לו בעולם הבא. לאחר פטירת הרבי ר' בונם, ורבי ר' מנדלי נתעטר בכתר האדמו"רות, הכניע עצמו לפניו ונסע עליו כדי לשאוב ממעין תורתו לעתים תכופות (בעלי תשובה' עמוד קעד).

על הפסוק (בראשית מג יא): **'בְּטָנִים וּשְׂקָדִים'**, פירש הרה"ק האביר יעקב זיע"א שיש כאן רמז לדרכי התשובה הראויים למי שנהנה מהעולם הזה באכילה ושתייה ושאר הנאות שלא כהוגן, שיתקן זאת על ידי שישקוד על תלמודו ויעסוק בתורה. ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': **'בטנים ושקדים', בא לרמוז דהבטן שלו שהיה מקדים לאכילה ושתייה שלא כדין, עכשיו יהיה שוקד על בתי כנסיות ובתי**

כְּלֶם חֲמֵשׁ יְדוֹת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ, ופירוש רש"י: **מיום שמכרוהו לא שתו יין, ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו,** הביא הרה"ק רבי ישראל ממודז'ץ זיע"א בספרו 'דברי ישראל':

פעם אחת בשבת קודש פרשה זו, כשהיה אא"ז [הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר] צוק"ל מיסב בשולחן עם צדיקי הדור שהיו אז, שאל שאלה זו לפנייהם: בשלמא יוסף שהכירם שהם אחיו, לכן שתה יין, אבל המה שלא ידעו שהוא אחיהם, אם כן כיון שמיום שמכרוהו לא שתו יין, אמאי שתו עכשיו.

והשיב הרב הצדיק הקדוש רבי נתן דוד צוק"ל משידלאווצע בשם הסבא קדישא רבי בער צוק"ל מראדעשיץ שאמר בדרך בדיחותא כיון שנותן משקה הוא אח, וד"ל. ענה ואמר אא"ז צ"ל: אמרינו הוא בעומק, והוא **שמוכח מכאן אף שיש לו לאדם איזה הנהגות וגדרים וסייגים בחסידות, אמנם כשיזדמן יחד עם חסיד עובד ה' יניח ויעזוב ההנהגות והגדרים שלו בשביל לשמוח יחד עמו. למשל, אם הוא נוהג להתפלל מאוחר יתפלל בבוקר, ואם הוא מוגדר שלא לאכול מאכל זה או שלא לשנות משקה זו וכדומה יעזוב גדרו ולאכול ולשתות ולשמוח עם החסיד יחד.** וזהו כשהיו מסובין השבטים הקדושים עם יוסף בסעודת שבת, כדאיתא במדרש שאותו יום שבת היה, והגם שלא ידעו שהוא יוסף אחיהם מכל מקום הכירו בו שהוא ירא שמים וצדיק, כי הרגישו התלהבות ודביקות כמו שנאמר 'וישא משאות מאת פניו אליהם', פירוש משאות מלשון משיאין משואות, היינו שלקחו מאת פני יוסף התלהבות ודביקות, על כן אף שהיה להם סייג וגדר שלא לשנות יין עזבו מנהגם וגדרם וישתו וישכרו עמו.

מעשה שהיה והרה"ק רבי משה בצלאל אלתר זיע"א, בנו של הרה"ק השפת אמת זיע"א, הסב בסעודת מצוה של ברית מילה. בעל השמחה היה עני ואביון והוא הגיש אל השולחן סוג של דגים פשוטים וזולים שהיו כאלה שהחמירו שלא לאכלם בגלל הקושי לבדוק אותם מתולעים. כמוכן שלא הייתה בדגים אלו בעיית כשרות, אלא הייתה זו חומרא של נקי הדעת שהיו מסלסלים בעצמם ונזהרים אפילו מחשש רחוק ביותר. גם רבי משה בצלאל היה נוהג שלא לאכלם, וכאשר הגישו לפניו דגים אלו **לחש לו מלווהו שמדובר בדגים מסוג זה. אולם, רבי משה בצלאל לא נמנע מלאכול ועשה עצמו כאילו לא שמע. חשב המלווה שרבי משה בצלאל לא הבין את מה שלחש לו, וחזר ואמר לו זאת שוב.** הסתובב רבי משה בצלאל ולחש למלווהו: מוטב לאכול דגים אלו ולא לשנות דם! במשמעות שגדול כבוד הבריות שדוחה חששות וחומרות שאינם מעיקר הדין. והוא המשיך והסביר: אם הייתי מפסיק מלאכול היו הכל מפסיקים, ואז היתה נגרמת בושה ועגמת נפש לבעל הבית. מוטב איפוא לוותר על הסייג ולא להכשל בהלבנת פני אדם ברבים שהוא איסור גמור ומוחלט.

בני המשפחה השלימו את הסיפור ואמרו, כי שבוע שלם לאחר מכן נמנע רבי משה בצלאל מאכילת ארוחת צהרים, כדי לכפר על כך שחרג ממנהגו. אכן הייתה לו סיבה נכונה ומוצדקת, אולם ויתור על גדר וסייג זקוק לכפרה.

על הפסוק (בראשית מג לד): **'וַיִּשָּׂא מִשָּׂאת מֵאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְבַּ מִשָּׂאת בְּנֵימֶן מִמִּשָּׂאת**

עבודת הצדיקים והישרים

עבודת ה'
בתורת
ומחשבת
ישראל

דרושי אביר יעקב

דרושים בדרך עבודת ה' בעניני האמונה ויסודות עבודת ה', מפיהם ומפי כתבם של צדיקי הדורות בתורת ומשנת רבינו יעקב אביחצירא זיע"א על פי יסודות רועי הדורות ודברי חז"ל.

ספר שמשנה את השקפת העולם לכחור את חיי הנצח תמורת עולם חולף, ומרומם את האדם לעולמות נעלים ומרוממים.

אור הנאולה לישרי לב

אומנות הענווה

טעמים של 'לעתיד לבוא'

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנעה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לבארה. שר הענווה הרה"ק רבי **אברהם דוב** זיע"א **מאוריטש** סולל באומנות אומן דרכים של הכנעה אמיתית כאין, כאשר לא די שהיא עוקרת את השלימזליות והענווה הפסולה, אלא אדרבה, הענווה נתעלית להיותה מזרז ראשון במעלה להתחדשות, שמחה ואור בהיר בעבודת הבורא "**יוסיפו ענוים בה' שמחה**" מהדורת פאר | אגרות וליקוטים נבחרים | ביאורי החסידות | ציוני תולדות מורחבים ומאירים | שער המפתחות

אור הגאולה לישרי לב

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמונר שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מאריבת אורי צירקין

מקום גנוזתו של הרה"ק רבי שלום יוסף מהוסיאטין זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך